

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

**Makroekonomický pohled na vývoj a stav ekonomiky
Chilské republiky**

Bc. Tomáš Pajma

© 2016 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Tomáš Pajma

Provoz a ekonomika

Název práce

Makroekonomický pohled na vývoj a stav ekonomiky Chilské republiky

Název anglicky

Macroeconomic View of Development and Current Condition of Economy of Republic of Chile

Cíle práce

Cílem práce je zhodnotit vývoj a stav ekonomiky Chilské republiky. Budou identifikovány hlavní události, které ovlivnily chilskou ekonomiku. V práci budou vyhodnoceny faktory, které nejvýznamněji pozitivně a negativně ovlivňují ekonomický rozvoj tohoto státu. V práci budou vyhodnocena stěžejní odvětví této ekonomiky. Bude také provedeno regionální srovnání.

Metodika

Pro zpracování literární rešerše bude využita metoda studia odborné literatury. Vzhledem k zaměření práce budou informace získávány nejen z českých materiálů, ale podstatné budou i zahraniční. Aktuální informace budou čerpány z odborných časopisů a internetových zdrojů. Významným zdrojem dat je databáze chilského statistického úřadu. Využita bude metoda deskripce, komparace, analýzy a syntézy.

Doporučený rozsah práce

65 – 80 stran

Klíčová slova

ekonomika, hrubý domácí produkt, Chile, inflace, finance, měna, mezinárodní vztahy, nezaměstnanost

Doporučené zdroje informací

FFRENCH-DAVIS, Ricardo. Economic Reforms in Chile: From Dictatorship to Democracy. Michigan: University of Michigan Press, 2002. 272 s. ISBN 978-0472112326

CHALUPA, Jiří. Chile. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. 135 s. ISBN 80-727-7136-1

JÍLEK, Josef. Finance v globální ekonomice II: Měnová a kurzová politika. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2013. ISBN 978-80-247-4516-9.

SAMUELSON, P.A., NORDHAUS, W.D., Ekonomie. 19. vydání. Praha: Svoboda, 2013. 715 s. ISBN 978-80-205-0629-0

SANCHEZ, Omar. Mobilizing Resources in Latin America: The Political Economy of Tax Reform in Chile and Argentina. New York: Palgrave Macmillan, 2011. 258 s. ISBN 978-0230114463

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Dana Stará, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 3. 9. 2014

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 16. 3. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 28. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Makroekonomický pohled na vývoj a stav ekonomiky Chilské republiky" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29. 3. 2016

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Daně Staré, Ph.D. za cenné připomínky a rady, odborné konzultace a vstřícnost během psaní této diplomové práce.

Makroekonomický pohled na vývoj a stav ekonomiky Chilské republiky

Macroeconomic View of Development and Current Condition of Economy of Republic of Chile

Souhrn

Ekonomika je hnacím motorem rozvoje všech států, kde každý z nich chce být na nejvyšší možné úrovni. A za tím účelem existují jednotlivé makroekonomické ukazatele, které nám říkají, jak se danému státu daří ve sledované veličině. Předmětem diplomové práce je makroekonomický pohled na vývoj a stav ekonomiky Chilské republiky. Důležitým podkladem pro tuto práci je samotná historie Chilské republiky, od které se odvíjí její dnešní situace. Dalšími teoretickými podklady jsou informace o demografické struktuře a nezaměstnanosti obyvatel, se kterou úzce souvisí i státní politika zaměstnanosti a její postupy pro nakládání s penězi pro nezaměstnané. Jedním z nejvíce sledovaných ekonomických ukazatelů v Chilské republice je z historických důvodů inflace, jejíž korekci má na starost Chilská centrální banka s její měnovou politikou. Vlastní práce se zabývá vývojem makroekonomických ukazatelů (HDP, inflace, úroková míra, nezaměstnanost a státní dluh) mezi roky 2004 a 2014 a studiem změn v tomto vývoji. Na závěr jsou shrnuty události, které historicky nejvíce ovlivnily chilskou ekonomiku. A dále také souhrnné výsledky studia makroekonomických ukazatelů Chile.

Summary

The economy is driving the development of all countries, which each of them wants to be at the highest possible level. And for this purpose there are various macroeconomic indicators that tell us how to thrive in a given state of monitored variables. The subject of this thesis is the macroeconomic view of development and current condition of economy of Republic of Chile. An important foundation for this work is the history of the Republic of Chile, which is derived from its present situation. Other theoretical background are the information about demographic structure of the population and unemployment, which is closely related to the state employment policy and its procedures for handling money for the unemployed. One of

the most watched economic indicators in the Republic of Chile is inflation due to historical reasons, which corrects the Chilean Central Bank with its monetary policy. Own work is concerned with the development of macroeconomic indicators (GDP, inflation, interest rates, unemployment and state debt) between 2004 and 2014 to study the changes in this development. At the end of this thesis there are summarized events, that was the most important for chilean economy. And also summarized results of macroeconomic indicators of Chile.

Klíčová slova:

Ekonomika, hrubý domácí produkt, Chile, inflace, finance, měna, mezinárodní obchod, nezaměstnanost, úroková míra, centrální banka

Keywords:

Economy, gross domestic product, Chile, inflation, finance, currency, international trade, unemployment, interest rate, central bank

Obsah

1	Úvod.....	10
2	Cíl práce a metodika	12
3	Teoretická východiska chilské ekonomiky	13
3.1	Historie státu Chile.....	13
3.1.1	Předkolumbovské Chile.....	13
3.1.2	Objevitelé a dobyvatelé	14
3.1.3	Kolonie.....	15
3.1.4	Chile v 19. stol.	16
3.1.5	Chile v první pol. 20. stol.	17
3.1.6	Od 60. let 20. století do dnešních dnů.....	19
3.1.7	Finanční krize v roce 2008.....	22
3.2	Chilské integrační tendence	23
3.2.1	Latinskoamerické Integrační Společenství (ALADI).....	23
3.2.2	Unie Jihoamerických národů (UNASUR)	24
3.2.3	MERCOSUR	25
3.3	Demografická struktura.....	26
3.4	Nezaměstnanost v Chile	28
3.5	Státní politika zaměstnanosti Chile.....	29
3.6	Chilská měna a činnost centrální banky.....	32
3.6.1	Chilská měna.....	32
3.6.2	Chilská centrální banka (Banco Central de Chile).....	33
3.6.3	Měnová politika centrální banky	33
4	Vývoj makroekonomických ukazatelů Chile.....	35
4.1	HDP Chile	35
4.2	Chilská inflace.....	37
4.3	Úroková míra	39

4.4	Státní rozpočet Chile	41
4.5	Státní dluh Chile.....	42
4.6	Nezaměstnanost v Chile.....	44
4.7	Mezinárodní obchod v Chile.....	46
4.7.1	Mezinárodní obchod	46
4.7.2	Komoditní struktura.....	48
5	Zhodnocení ukazatelů chilské ekonomiky.....	52
6	Závěr	55
7	Seznam použitých zdrojů.....	57
8	Seznam použitých tabulek a grafů	60
9	Přílohy.....	61

1 Úvod

Tématem této diplomové práce je makroekonomický pohled na vývoj a stav ekonomiky Chilské republiky, která jako stát Jižní Ameriky má velice odlišnou historii, a od toho odvíjející se ekonomický vývoj oproti státům Evropy.

Ekonomika a její situace je velice důležitá pro všechny státy světa a otázka vývoje je vždy aktuální, protože poznatky z historie mohou být ku prospěchu věci i v budoucnu při nastanutí stejných nebo podobných podmínek. Chilskou republiku jako stát je zajímavá hlavně ze dvou důvodů. Zaprvé kvůli nezvyklému geografickému položení státu (táhne se po skoro celém západním pobřeží Jižní Ameriky) a druhým důvodem byla všeobecně známá kauza s Augustem Pinochetem, který v Chile zavedl jeden z netvrďších diktátorských režimů vůbec. Z ekonomického hlediska je Chile také známé pro svou historicky vysokou inflaci, která vzrůstala tak dlouho, až přerostla v hyperinflaci, se kterou se Chile vypořádalo zavedením nové měny a svázáním kurzu s dolarem.

Makroekonomický pohled na vývoj ekonomiky je snahou o ucelení jednotného hlediska, které je tvořeno z různých ekonomických ukazatelů. Každý ukazatel sám o sobě vypovídá o určitém stavu části ekonomiky, ale dohromady tvoří jednotný pohled na celkovou ekonomiku vybraného státu.

Chile je považováno za jednu z nejrozvinutějších zemí celé Latinské Ameriky, a to i přes pozdní kolonizaci a dlouholeté občanské války mezi kolonisty a původním indiánským obyvatelstvem.

Práce je dělena na tři části, z nichž první, jež nese název „Teoretická východiska chilské ekonomiky“, se zabývá historií státu od doby před objevením Ameriky až po 21. stol. Pak jsou také popsána tři velké integrační společenství, kterých je Chile členem, nebo se ho úzce týkají. S ohledem na původní obyvatelstvo je zahrnuta i demografická struktura. Dále je rozvedena nezaměstnanost a státní politika zaměstnanosti a na konci této části je zmíněna chilská měna, centrální banka a její měnová politika.

V další části, která je pojmenovaná „Vývoj makroekonomických ukazatelů Chile“ jsou vybrány nejdůležitější ekonomické ukazatele, jako je HDP, inflace, úroková míra a nezaměstnanost, které poukazují na ekonomickou vyspělost země. Pro všechny zmíněné ukazatele je vybrán časový horizont deseti let, počínaje rokem 2004, na kterém je zhodnocen

jejich vývoj. Dále je také v této části zahrnut státní rozpočet Chile a s ním ruku v ruce jdoucí státní dluh, jehož vzrůst může negativně ovlivnit ekonomiku Chile v budoucím období. V závěru druhé části je popsán mezinárodní obchod, který je velice důležitý pro rychlejší ekonomický rozvoj.

V poslední části je zhodnocení vývoje jednotlivých ukazatelů a identifikace příčin, které tento vývoj způsobily. Dále je zde vytyčena časová osa, a na ní jsou zvýrazněny nejdůležitější historické události významné pro Chilskou republiku.

2 Cíl práce a metodika

Cíl práce

Cílem práce je zhodnotit vývoj a stav ekonomiky Chilské republiky. Budou identifikovány hlavní události, které ovlivnily chilskou ekonomiku. V práci budou vyhodnoceny faktory, které nejvýznamněji pozitivně a negativně ovlivňují ekonomický rozvoj tohoto státu. V práci budou vyhodnocena stěžejní odvětví této ekonomiky.

Metodika

Pro zpracování literární rešerše bude využita metoda studia odborné literatury. Vzhledem k zaměření práce budou podstatné především zahraniční zdroje materiálu z důvodu nedostatku a neúplnosti zdrojů českých. Především z Chilské Centrální banky, jejíž měnová politika je rozhodující pro některé ukazatele, a dále ze Světové banky, která shromažďuje statistické údaje ze všech států světa. Aktuální informace budou čerpány z odborných časopisů a internetových zdrojů. Dalším významným zdrojem dat jsou databáze chilských ministerstev, které sloužily ke kontrole zjištěných údajů, a dále ke zjišťování událostí, které se udály ve zlomových letech. Využita bude metoda syntézy a deskripce, kde budou shromážděna data, ucelena do jednotné formy a následně budou popsány důležité události a zvraty, které se ve sledovaném období udály.

3 Teoretická východiska chilské ekonomiky

3.1 Historie státu Chile

3.1.1 Předkolumbovské Chile

Za nejstarší období chilských dějin se považuje období 9 000 let před n. l., kdy se díky snížení hladiny moře v době ledové od Beringova průlivu až po Kalifornii táhla rozlehlá rovina, kde kočovné lovecké tlupy pronásledovali dnes již vyhynulá zvířata, tzv. megafauny. Do roku 1500 před n. l. se obyvatelé chilského regionu živili sběrem lesních i mořských plodů, rybolovem a lovem. V tomto období počet obyvatel postupně rostl a zvyšovala se i životní úroveň, o čemž svědčí první umělecké projevy a také projevy kultu mrtvých (mumifikace těl významných předků). V době mezi lety 1500 před n. l. až 1536 n. l. se pozvolna formuje společnost pěstitelů a chovatelů, kteří budují vesnice a věnují se obchodu a řemeslům. Na konci této doby (kolem roku 1470) se do Chile dostává incké impérium Tahuantinsuyo (v překladu Čtyři strany země). Rozšiřování impéria Inků je zastaveno až na březích řeky Maule, kde je území „nepřemožitelných Araukánců“. Svou vyspělost přenášejí Inkové i na území Chile a to tím způsobem, že staví první velké silnice a dostává se sem i dokonalá keramika a tkaniny.¹

V době před španělským dobytím bylo Chile obydlené území s počtem přibližně 500 tisíc indiánů. Téměř všechny kmeny byly spojeny rasou a jazykem, ale neměly žádné centrální vedení nebo jednotného vládce. Indiánské skupiny v severním Chile přežívaly především díky rybolovu a zemědělství v oázách. V 15. stol. se tito indiáni dostali pod nadvládu rozšiřující se civilizace z Peru, nejprve to byl kmen Chincha a později Quechua, které byly součástí rozsáhlé Incké říše. Tito útočníci se také pokusili dobýt střední a jižní Chile, což se jim ovšem nepodařilo, protože narazili na nejlepší bojovníky z celého území Chile – Araukány.²

Na území Chile bylo mnoho různých kmenů indiánů, ale v době, kdy dorazili Španělé, byl celý sever a střed pod nadvládou Inků, tak se domnívali, že chilský národ vznikl smíšením

¹ CHALUPA, Jiří. *Chile*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. Stručná historie států. ISBN 80-7277-136-1. s. 7-8

² CAVIEDES, César N. Chile. *Encyclopaedia Britannica* [online]. London: Encyclopedie Britannica, Inc., 2016 [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/place/Chile/Recreation>

pouze dvou etnik, a to hispánských přistěhovalců a Araukánců, kteří byli nepochybně nejslavnějšími chilskými domorodci (název „Araukánci“ je španělský, oni sami sebe nazývali Mapuches – lidé země). V dobách největšího rozmachu v 16. stol. jich bylo více než 1 mil a dodnes jich zde žije téměř 500 tis.³

3.1.2 Objevitelé a dobyvatelé

Chile poprvé spatřil evropský objevitel Ferdinand Magellan, který se tam vylodil dne 21. října 1520 po obeplutí Ameriky jižním průlivem. Ale společné pokusy o kolonizaci přišli až v roce 1535 s Diegem de Almagrem a jeho společníkem dobyvatelem Franciscem Pizarrem, kteří zamířili na jih od Peru. Zklamaní z nedostatku nerostného bohatství a drahých kovů a dále také z vyššího odporu, který vykazovali původní obyvatelé Chile. Almagro se vrátil do Peru v roce 1537, kde později zemřel v občanských válkách, které se konaly mezi dobyvateli a původním obyvatelstvem.⁴

Španělské dobývání Chile začalo v roce 1536-37, kdy jednotky pod vedením Diega de Almagra, spolupracovníka a následného rivala Francisca Pizarra, napadly jižní region Chile až k řece Maule při hledání „Otro Peru“ (Další Peru). Nenalezly však ani vyspělou civilizaci, ani zlato, a tak se rozhodly okamžitě vrátit do Peru, kde je následně od dalších pokusů o dobývání odrazovaly zprávy, které přinášely Almagrovi muži. Další pokud přišel až 1540, kdy Pizarro udělil Pedrovi de Valdivia licenci dobývat a kolonizovat tuto oblast.⁵

Španělští dobyvatelé své expedice směřovali zejména do oblastí, o kterých se vědělo, že oplývají zlatem a stříbrem, proto chudé a zaostalé Chile nepředstavovalo příliš atraktivní cíl. Ale přesto v roce 1536 Diego de Almagro vyrazil v čele velké výpravy jako první Španěl na Chilské území. Místo zlata zde našel jen utrpení a smrt. Mnoho mužů zmrzlo při přechodu And, mnoho již zahynulo hladem a další přišli o život v krvavých střetech s Araukány. Almagro tedy nakonec byl nucen se vrátit zpět a jeho cíl prozkoumat Chile byl nenaplněný. I přes neúspěšnou první výpravu se prozkoumat Chile vydal Pedro de Valdivia, kterému se podařilo 12. února 1541 založit první chilské město Santiago del Nuevo Extremo. Snahu o dobytí chilského území zaplatil Valdivia roku 1553 vlastním životem, když byl zabit během

³ CHALUPA, Jiří. *Chile*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. Stručná historie států. ISBN 80-7277-136-1. s. 8-10

⁴ HUDSON, Rex A. Politics and War in a Frontier Society. In: *Country Studies* [online]. Washington: Library of Congress, 1994 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://countrystudies.us/chile/5.htm>

⁵ CAVIEDES, César N., Chile. *Encyclopaedia Britannica* [online]. London: Encyklopedie Britannica, Inc., 2016 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/place/Chile/Recreation>

araukánského útoku na španělskou pevnost Tucapel (podle jezuitských kronikářů padlo v bitvách s Araukány celkem okolo 40 000 Španělů).⁶

3.1.3 Kolonie

Vzhledem k tomu, že na území Chile bylo nalezeno jen velmi malé množství drahých kovů, tak osadníci brzy obrátili svou pozornost na zemědělství. Pěstovali širokou škálu obilovin, zeleniny a ovoce, také zvýšili počty chovaného dobytka a téměř veškerou svou produkci spotřebovali. Především kvůli chudobě kolonie, nebylo nikdy více než několik tisíc černých otroků na tomto území, a protože se Indiáni ukázali jako nespolehlivý zdroj pracovních sil, tak museli osadníci pracovat na polích sami. Pro nedostatek nerostného bohatství byla oblast neatraktivní pro Španěly, a tak na konci 16. stol. nebylo více než 5 tisíc španělských osadníků v celé kolonii. Také je třeba zdůraznit, že od roku 1600 až do omezení obchodu v pozdním koloniálním období bylo Chile v „deficitní oblasti“, což znamená, že španělská koruna poskytovala roční dotace na náklady a údržbu úředníků v Santiagu a armády na araukánské hranici.⁷

Během 16. a 17. stol. Španělé založili většinu do dnes nejdůležitějších chilských měst, jako jsou: Santiago, Valparaíso, Concepción, Valdivia, La Serena. V 18. stol. přišli reformátorské snahy nové bourbonské dynastie – zlepšení administrativy, modernizace a zefektivnění úřednického aparátu. Dále také vznikaly nové instituce podněcující modernizaci, z nichž nejdůležitější byla Královská univerzita sv. Filipa v Santiagu, založená roku 1747. V tomto období zde žilo cca půl milionu obyvatel evropského původu a indiánů bylo podstatně více. A 90% Chillanů žilo na venkově. Na konci 18. stol. se vztahy, zvláště ty ekonomické, mezi metropolí a koloniemi začali prudce zhoršovat (přílišná specializace a monokultury bránili vyššímu rozvoji a nemožnost obchodovat s ostatními státy). Toto zhoršování vztahů pokračovalo až do roku 1810, kdy mezi lety 1810 – 1830 přestalo být Chile kolonií a stalo se nezávislou republikou. Počátek nezávislosti Chile odstartoval již na Pyrenejském poloostrov, kde po invazi Francie do Španělska byl dosazen nový král, a španělský lid povstal proti francouzským okupantům. Chilský národ, který byl vázán především na panovníka, si po dosazení francouzského diktátu vzal příklad od španělského lidu a v září 1810 je v Chile vyhlášen vládní výbor – veřejné shromáždění občanů.⁸

⁶ CHALUPA, Jiří. *Chile*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. Stručná historie států. ISBN 80-7277-136-1. s. 18-19

⁷ CAVIEDES, César N., Chile. *Encyclopaedia Britannica* [online]. London: Encyklopedie Britannica, Inc., 2016 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/place/Chile/Colonial-period>

⁸ CHALUPA, Jiří. *Chile*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. Stručná historie států. ISBN 80-7277-136-1. s. 26-29

3.1.4 Chile v 19. stol.

Po zpretrhání španělských pout se Chile muselo vyrovnat s několika náročnými úkoly – najít odbytiště pro vlastní zboží na mezinárodním trhu, vybudovat novou armádu, vytvořit účinný vzdělávací systém a vylepšit vztahy mezi státem a církví. Toto vedlo k řadě pokusů a omylů. Byl zde pokus o federalizaci země (po vzoru USA), který ve svých neočekávaných důsledcích málem roztrhal Chile na kusy. Neoddiskutovatelně pozitivní opatření přišlo roku 1823, kdy bylo zrušeno otroctví. Ve 30. letech dosáhlo Chile velké politické stability, a to hlavně díky Diegovi Portalesovi, který přemohl regionální moci pány s vlastními armádami, kteří ostatním vládám zemí Jižní Ameriky způsobovali potíže po většinu 19. stol. Od smrti Portalese roku 1837 se ve vedení dlouho žádný člověk neudržel, až v roce 1851 se v prezidentské funkci objevil Manuel Montt. Montt vládl přísnou diktaturou, ale byl rovněž velkým podporovatelem vzdělání, které považoval za nejdůležitější civilizační element. Učitelům se dostalo statusu státních zaměstnanců, což zlepšilo jejich životní podmínky a následně vysoce zvýšilo úroveň vzdělávacího systému. Také v každé provincii postavil minimálně jednu střední školu. Dalším důležitým Monttovým opatřením bylo založení hypoteční a úvěrové banky v roce 1855 (podpora výroby drobných a středních zemědělců, prostřednictvím výhodných dlouhodobých úvěrů).⁹

Politická stabilita a ekonomická prosperita otevřela cestu k modernizaci, začala výstavba prvních železnic, byly otevřeny nové silnice, a také se vylepšily přístavy. Vláda se snažila také o rozvoj vzdělávání, ale ve většině případů pouze pro vrchní vrstvu obyvatel. Také byla založena Chilská univerzita a byli přijati zahraniční učenci na podporu geologických, botanických a ekonomických studií. Rozvoj obchodu početně přilákal zahraniční podnikatele (britské, francouzské a severoamerické).¹⁰

Koncem 19. stol. prožíval Chile svůj sen o zlatých časech. Díky obchodu s ledkem, který přinášel nevídanou prosperitu, se země mílovými kroky modernizovala a takřka se blížila západoevropským standardům. Naneštěstí v roce 1873 odstartovala hospodářská krize. Ceny nerostných surovin i zemědělských komodit šly na světových trzích prudce dolů a bilance chilského zahraničního obchodu se rázem ocitla v záporných číslech. Peso, kdysi vzor

⁹ CHALUPA, Jiří. *Chile*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. Stručná historie států. ISBN 80-7277-136-1. s. 46-49

¹⁰ CAVIEDES, César N., Chile. *Encyclopaedia Britannica* [online]. London: Encyklopedie Britannica, Inc., 2016 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/place/Chile/The-conservative-hegemony-1830-61>

stability, se začalo propadat (mezi lety 1872 až 1879 téměř o třetinu) a prudký růst životních nákladů znamenal pro desetitisíce Chilanů pád do skutečné nouze.

3.1.5 Chile v první pol. 20. stol.

20. stol. začíná pro Chile o něco předčasně, už v roce 1891. Když o 5 let dříve zasedl po zmanipulovaných volbách do prezidentského křesla José Manuel Balmaceda, který bude poslední z autoritářských prezidentů. V tuto dobu také zažívá velký rozmach těžba ledku a mědi na severu, což způsobilo nevídané přebytky ve státní pokladně, které hodlal prezident investovat do ambiciózního programu další modernizace republiky. V lednu již zmiňovaného roku 1891 parlament odmítl hlavě státu schválit rozpočet a Balmaceda na to reagoval tím, že v zemi zavedl prezidentskou diktaturu a parlament jej na oplátku prohlásil za sesazeného, což pro Chile znamenalo občanskou válku. S armádou na straně prezidenta a námořnictvem na straně parlamentu byla válka překvapivě úporná a krvavá a vybrala si více než 10 tis. obětí. Tuto válku nakonec rozhodli horníci, kteří se přidali na stranu parlamentu.

11

Po porážení prezidenta se jeho autoritářský způsob vlády zhroutil a na jeho místo nastoupil nový systém v čele s parlamentem. Hlava státu přišla o velkou část svých dosavadních pravomocí, které nyní ovládal parlament. Velký pokrok v tomto období byl v oblasti státních zakázek, a to především v těžařském průmyslu. Jedním z vedlejších důsledků prudkého rozvoje těžby a zpracování nitrátů byla rychlá industrializace. Vznikalo mnoho továren, které vyráběly stroje a zařízení pro zvyšující se těžbu na severu. Společně s pokrokem v těžebním průmyslu přicházel ruku v ruce i rozvoj infrastruktury, výstavba obytných domů a kancelářských objektů, a dále byly i velké pokroky ve vzdělávání a v bankovníctví.¹²

V příštích třiceti letech vládl parlament zcela neomezeným způsobem a vznikla tedy tzv. parlamentní diktatura. Koalice v parlamentu však byly velice nestabilní a v průběhu jednoho prezidentského mandátu se vláda sestavovala zhruba dvacetkrát. Nebyl tedy prostor pro řešení skutečných problémů chilské společnosti (např. ekonomické a sociální problémy). V tomto politickém klimatu se dále výrazně prohlubovali rozdíly mezi hornickým severem a zemědělským středem a jihem. Tyto rozdíly vyústily až v první skutečné stávkové hnutí, ze kterých se nakonec stal krvavý masakr, když zaměstnavatelé nechali do davu

¹¹ CHALUPA, Jiří. *Chile*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. Stručná historie států. ISBN 80-7277-136-1. s. 67-72

¹² GRAHAM, Melissa a Andrew BENSON. *Chile: [turistický průvodce]*. 1. vyd. Brno: Jota, 2007. Livingstone - průvodci. ISBN 978-80-7217-510-9.

střílet strojnými puškami. Během první světové války zůstalo Chile neutrální, takže to nemělo nějaký výrazný negativní dopad na chilskou ekonomiku.¹³

Vypuknutí první světové války mělo naopak pro Chile dopady pozitivní ve formě hmotného pokroku a rychlé diverzifikaci spotřeby mezi ekonomickými elitami. Což bylo částečně způsobeno hybnou silou v rámci exportního sektoru a jeho vazeb, zejména těch v Chile zaostalých.¹⁴

Parlamentní režim skončil až s nástupem Artura Alessandriho Palmy, který prosadil 18. září 1925 novou ústavu, která vrátila Chile zpět k prezidentskému systému opřenému o silné pravomoci exekutivy. Tohoto roku také založil nezávislou Centrální banku, která měla garantovat finanční stabilitu měny. Vzápětí se dostavily velmi vážné ekonomické potíže. Chile bylo jednou ze zemí nejvíce zasaženou světovou hospodářskou krizí. Chilský export, který byl plně závislý na odbytích mědi a nitrátů (jejichž ceny padaly ohromnou rychlostí) klesl o 80%. To znamenalo nucené zavírání podniků a vysokou nezaměstnanost. S tímto přišly nepokoje a nebyl nikdo, kdo by si s touto atmosférou dokázal poradit. Toto období mezi červencem 1931 a říjnem 1932 bylo tak zmatené, že zašlo do dějin pod názvem „anarchie“. V druhé polovině 30. let začíná proces industrializace založený na podpoře a růstu vnitřního trhu.¹⁵

Za druhé světové války se Chile drželo dlouho striktně neutrální (kvůli ekonomickým a diplomatickým stykům s ostatními zeměmi), ale nakonec 20. ledna 1943 tehdejší prezident Ríos podlehl nátlaku USA a přerušil diplomatické styky s Německem, Japonskem a Itálií. Žádné významnější kroky však již chilská vláda neučinila. Během války i po ní stát podporoval výstavbu mnoha hydroelektráren, také se začalo s budováním metalurgického průmyslu a pátralo se po ložiscích ropy, která byla nakonec nalezena v oblasti Magalhaesova průlivu. Díky užším vazbám s USA vylepšila chilská měď hospodářskou situaci země, jelikož po ledku už nebyla taková poptávka. S hospodářským růstem přichází i sociální, a to tím, že roku 1949 mohou ženy hlasovat i v parlamentních a prezidentských volbách. Ale přes tyto veškeré pokroky zemi sužoval nejtěživější problém, a to inflace, která se stabilně pohybovala okolo 25% ročně a v roce 1955 vzrostla dokonce na 80%. Až roku 1958, kdy zvítězil v prezidentských volbách Jorge Alessandri, který zavádí rozsáhlá restriktivní

¹³ CHALUPA, Jiří. *Chile*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. Stručná historie států. ISBN 80-7277-136-1. s. 67-72

¹⁴ FRENCH-DAVIS, Ricardo. *Economic reforms in Chile: from dictatorship to democracy*. Ann Arbor: University of Michigan Press, c2002. ISBN 0472112325.

¹⁵ CHALUPA, Jiří. *Chile*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. Stručná historie států. ISBN 80-7277-136-1. s. 72-74

opatření, která mají za cíl stabilizovat finanční situaci v zemi. Což se mu podařilo, protože inflace klesla (5,4% v roce 1960), ale s tím klesala i životní úroveň a kupní síla obyvatel nižších a středních vrstev.¹⁶

3.1.6 Od 60. let 20. století do dnešních dnů

Příchod Eduarda Freie Montalvi a jeho křesťansko-demokratické strany přináší rozsáhlý reformní program, který má vymýtit analfabetismus a chudobu. S finanční pomocí od USA (téměř 10 miliard dolarů) a faktů, že cena mědi dosahovala rekordní úrovně, se podařilo Freiiovi prodloužit o dva roky základní školní docházku, také zavedl systém státních stipendií pro nadané žáky z nemajetných rodin a bylo postaveno více než 3 000 nových škol. Vzhledem k nárůstu populace bylo také nutné vystavět nová obydlí, a proto Frei vytvořil nové ministerstvo pro bytovou výstavbu a po celé zemi se začaly stavět byty pro rodiny s nízkou příjmových skupin. Jako další důležité reformy bylo znárodnění měděného průmyslu, který do té doby vlastnily společnosti z USA a hlavně pozemková reforma. Vyvlastnění měděných dolů se podařilo bez větších problémů díky vyplácení štědrého odstupného, ale značně neúspěšný byl pokus o pozemkovou reformu, kde se velkostatkáři odmítali vzdát vlastní půdy ve prospěch menších rolníků.¹⁷

Stabilizační program se také musel vypořádat s inflací, která byla na úrovni 50% v roce 1964. Snažil se toho docílit pomocí nástrojů hospodářské politiky, které kromě klasické měnové a kurzové politiky také zahrnovaly politické programy z minulosti.¹⁸

Tyto rozpory se naplno ukázaly až při dalších prezidentských volbách, kde ani jeden ze tří kandidátů nedosáhl přes 40% hlasů a poprvé se zde objevila teorie tří třetin, podle níž se chilská společnost dělila na tři zhruba stejně velké a stejně významné tábory, které odpovídaly klasickému politickému dělení na levici, pravici a střed. K moci se tak dostal marxistický kandidát Salvador Allende, který dostal na zasedání parlamentu 153 ze 195 hlasů s písemným příslibem respektování ústavy a demokratických principů. Allende se snažil naplnit svůj volební program za každou cenu, ale s pouhými 36,3% hlasů nešlo tento program plnit bez pomoci ostatních politických stran. Výsledky Allendeho programu bylo možno interpretovat různými způsoby, jelikož v prvním roce vzrostla průmyslová produkce o 12%, HDP se zvýšil o 9%, inflace z původních 35% klesla na 22% a nezaměstnanost se

¹⁶ CHALUPA, Jiří. *Chile*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. Stručná historie států. ISBN 80-7277-136-1. s. 77-78

¹⁷ CHALUPA, Jiří. *Chile*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. Stručná historie států. ISBN 80-7277-136-1. s. 81-83

¹⁸ FRENCH-DAVIS, Ricardo. *Economic reforms in Chile: from dictatorship to democracy*. Ann Arbor: University of Michigan Press, c2002. ISBN 0472112325.

snížila dokonce na 4%. Vzápětí se ukázalo, že však nešlo o trvale udržitelný rozvoj a i přes varování centrální banky pumpovalo ministerstvo hospodářství do ekonomiky stále více peněz. Což zapříčinilo, že se inflace v roce 1972 vymkla kontrole a dosáhla 140%. Za další půl rok už to bylo rekordních 500% a chilská měna se prakticky zhroutila. V zemi tedy byl dostatek peněz, ale málo příležitostí si za ně něco koupit, protože ze státem kontrolovaných obchodů s pevnými cenami rychle mizelo zboží, které se později objevilo na černém trhu, kde se prodávalo za astronomické ceny. To spustilo velkou vlnu stávek, ke které se téměř okamžitě připojili tisíce pracujících i podnikatelů ze všech odvětví. Tyto stávky později přerostly v pouliční přestřelky, sabotáže a dokonce i teroristické útoky. Allende chtěl tyto vzpoury potlačit za pomoci armády, a tak dosadil do čela vojska Augusta Pinocheta, který vzpouru potlačil, ale sám také připravoval převrat, který uskutečnil 11. září 1973.¹⁹

O Allendem se hovoří jako o demokratickém prezidentovi, i přes to, že se v podstatě choval jako diktátor a postupem času byl více a více školen komunisty, dokonce začal paranoidně věřit v připravovaný puč proti jeho marxistické vládě. *„Za Allendeho vlády byla demokracie posunuta až na hranici svých možností, zakázána byla volnost šíření myšlenek a noviny kritizující vládu (noviny, které světe div se, byly založeny na svobodných demokratických myšlenkách). Lidová jednota často ignorovala a překračovala zákony. Podle práva konala jen tehdy, kdy se jí to hodilo. Allende byl často ve sporu s Kongresem, Senátem i Nejvyšším soudem, obviňoval je, že jsou proti němu zaujatí. Allende, stejně jako většina ostatních stran v koalici, viděl demokracii jako „buržoazní“ věc a chtěli co nejdříve zavést socialismus.“*²⁰

Pinochetův převrat smetl v Chile právní stát a demokracii jako takovou. Pinochet převzal vládu na celých 16 let a veškeré politické strany byly postaveny mimo zákon. Tisíce lidí se ocitli ve vězení bez konkrétního obvinění a většina z nich byla mučena, bez soudu popravena nebo zmizela beze stop. V hospodářské oblasti vsadil Pinochet na drsné neoliberalní recepty. Pozemková reforma byla okamžitě zastavena, brzy se začalo s restitučními. Zdiskreditované escudo bylo nahrazeno novou měnou, pesem, které bylo pevným kurzem připoutáno k dolaru, horečně se snižovala vývozní i dovozní cla, do země byli lákáni zahraniční

¹⁹ CHALUPA, Jiří. *Chile*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. Stručná historie států. ISBN 80-7277-136-1. s. 81-

²⁰ ŽÍDEK, Bohumír. Mrazivá pravda o Chile za vlády Salvadora Allende. *Reformy.cz*[online]. Praha: Arras WorldPress, 2013 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.reformy.cz/zpravy/mraziva-pravda-o-chile-za-vlady-salvadora-allende/>

investoři. Došlo k mírnému oživení chilské ekonomiky a potlačení inflace za cenu drastických restriktivních opatření, která zdecimovala střední třídu a nižší vyhnala na ulici.²¹

Tato politika založená na restriktivních opatřeních byla úspěšná pouze v otázce omezování inflace, která se mohla rovnat ostatním mezinárodním standardům v roce 1982. Ale došlo zde k výraznému podcenění makroekonomické rovnováhy, kdy byly veškeré prostředky soustředěny na snížení inflace, tak vnější rovnováha a investice do lidského a fyzického kapitálu byly značně přehlíženy. Od roku 1979 se snížila hodnota měny o celou jednu třetinu a schodek rozpočtu se v roce 1981 vyšplhal dokonce na 21% hodnoty HDP.²²

Také došlo ke zvýšení cen o 1 100 % a v některých periferiích dosáhla nezaměstnanost až 80%. Tato krize vyvrcholila v roce 1982, kdy chilský zahraniční dluh dosáhl výše 16 miliard dolarů a téměř 500 zadlužených podniků muselo vyhlásit bankrot. HDP klesl dokonce o 15% a nezaměstnanost přesahovala 30% práce schopného obyvatelstva. Za pomoci sanací státními penězi do soukromého bankovního a podnikového sektoru se chilská ekonomika lehce pozvedla a v první polovině 90. let dosahovala zhruba 6% růstu. I přes hospodářský růst byla nižší a část střední vrstvy stále na pokraji chudoby. A to opět vedlo k řadě protestů a násilí. Na to Pinochet opět reagoval vyhlášením výjimečného stavu a vše bylo pod vládou armády a tajné policie. Pinochetova diktatura chilské ekonomice v mnohém prospěla – hluboká restrukturalizace přispěla ke zvýšení produktivity práce a k diverzifikaci exportní produkce, podařilo se zefektivnit státní zřízení a asi největším úspěchem bylo vybudování efektivního a konkurenceschopného zemědělství. Pinochet si ve své funkci natolik věřil, že postupně povolil i návrat nemarxistických politických stran a v roce 1988 dokonce vyhlásil referendum, které mělo rozhodnout o jeho setrvání v prezidentské funkci až do roku 1997. V referendu se 55% vyslovilo proti a Pinochet se i pod tlakem americké vlády vzdal moci ve prospěch parlamentu.²³

Po dlouhých 19 letech diktatury se Chilané vydali k volebním urnám, aby zvolili novou hlavu státu. Tou se stal Patricio Aylwin Azócar se ziskem 55% hlasů. A ten neprodleně zahájil návrat k demokracii. Aylwin byl nucen pokračovat v nekompromisní ekonomické politice z předchozího období se všemi jejími důsledky. A tak na konci jeho mandátu žilo stále ještě 30% Chileců pod hranicí životního minima. Dalším prezidentem byl Eduardo Frei

²¹ CHALUPA, Jiří. *Chile*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. Stručná historie států. ISBN 80-7277-136-1. s. 81-

²² FRENCH-DAVIS, Ricardo. *Economic reforms in Chile: from dictatorship to democracy*. Ann Arbor: University of Michigan Press, c2002. ISBN 0472112325.

²³ CHALUPA, Jiří. *Chile*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. Stručná historie států. ISBN 80-7277-136-1. s. 81-

Ruiz-Tagle, pod jehož vedením Chile vstoupilo do mezinárodních hospodářských organizací, jako je APEC nebo MERCOSUR, v roce 1999 dokonce podepsalo Chile rámcovou asociační dohodu s Evropskou unií. Ve vnitřní politice země byla snaha reformovat vzdělávací a soudní systém, vylepšit velice zastaralou infrastrukturu země a podpořit rodinu jako základ společnosti. V dalších letech spolu bojuje na politické scéně pravice s levicí, kde každý se snaží prosadit své zájmy, např. na počátku 21. stol. v Chile neexistoval koncept podpory v nezaměstnanosti, což se díky levicovému prezidentovi začalo pomalu měnit (od roku 2004 mají Chileané ve vážných případech právo na bezplatnou zdravotní péči). Školní docházka je prodloužena na 12 let, která je nyní nejen povinná, ale i bezplatná, zahrnuje navíc i středoškolské vzdělání. Po dlouhých vyjednáváních jsou podepsány také bilaterální smlouvy o vzájemném volném obchodu (s EU v roce 2002 a s USA v roce 2003).²⁴

3.1.7 Finanční krize v roce 2008

Finanční systémy v Latinské Americe nebyly imunní vůči probíhající světové finanční krizi. Tato krize se na území Jižní Ameriky dostala skrz početnou přítomnost velkých institucí vlastněných zahraničními investory, kterých se tato situace dotkla první. Chile spolu s ostatními otevřenými tržními ekonomikami s vysoce integrovaným finančním systémem a kapitálovým trhem bylo ovlivněno vývojem na globálních finančních trzích. Zatímco finanční systém zůstal odolný vůči značným finančním šokům od září 2008, tak se krize projevila především na poli zahraničního obchodu. Chile jakožto malá ekonomika, pro kterou většina vývozu spočívá v exportu jediné komodity (mědi), se muselo vyrovnat s poklesem ceny mědi, která klesla ze 4 USD za libru na 1,5 USD za libru na konci roku 2008. Jelikož příjmy z exportu mědi dosahovali až 50% celkové hodnoty vývozu, tak se nízká cena projevila poklesem těžby, nabídky, investic a k propouštění zaměstnanců v hornictví. Zároveň došlo k poklesu světové poptávky po mědi, což zapříčinilo další pokles vývozu. Tím se tedy chilská ekonomika ocitla v recesi a její dosavadní růst byl zastaven.²⁵

„Nástup světové finanční krize na podzim 2008 znamenal pro Chile výrazný negativní vnější šok. Vzhledem k vysoké otevřenosti ekonomiky byla země velmi rychle postižena zamrznutím globálních finančních trhů, ztrátou důvěry na světových trzích a zejména 70% poklesem cen

²⁴ CHALUPA, Jiří. *Chile*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. Stručná historie států. ISBN 80-7277-136-1. s. 81-

²⁵ CHAN-LAU, Jorge N. The Global Financial Crisis. *International Monetary Fund*[online]. New Hampshire: International Monetary Fund, 2009 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2010/wp10108.pdf>

*mědi, ke kterému došlo mezi červencem a prosincem 2008. Růst chilského HDP zpomalil v roce 2008 na 3,7%, ale za kladných výsledkem se skrýval pouze pozitivní ekonomický výkon v první polovině roku. V závěru roku chilská ekonomika propadla do recese, která pokračovala i v roce 2009, kdy HDP poklesl o 1,7%. Díky velmi solidní situaci veřejných financí si Chile mohla dovolit reagovat na nepříznivý ekonomický vývoj rozsáhlými stimulačními opatřeními. Jejich celková výše dosáhla v roce 2009 celkem 4,5 miliardy dolarů, tedy přibližně 3% chilského HDP. Tato opatření společně s obnovenou poptávkou po mědi a růstem její ceny přispěla k návratu chilské ekonomiky na růstovou trajektorii od poloviny roku 2009.*²⁶

Od roku 2009 tedy lze pozorovat opět nárůst HDP s tím, že díky stimulačním opatřením vzrostlo HDP Chile v roce 2010 o 26,5% a postupně přecházelo k normálnímu růstovému tempu okolo 5% za rok. V roce 2014 se pozastavil růst HDP z důvodu vyšších státních výdajů, ale tyto výdaje nebyly poskytnuty na investice, protože investice do strojů a zařízení klesly o 24,6%.²⁷

3.2 Chilské integrační tendence

Je to snaha Chile o užší spolupráci s vybranými zeměmi. V rámci latinskoamerického regionu je možné sledovat v historii nejen ekonomické, ale i politické a měnové integrační tendence. Jejich rozvoj lze pozorovat od 80. let 20. stol., kdy většina zemí ustupuje od protekcionismu a snaží se vyhledávat nové možnosti spolupráce s ostatními zeměmi.

3.2.1 Latinskoamerické Integrační Společenství (ALADI)

Jedná se o největší latinskoamerickou mezivládní organizaci pro zajištění ekonomické integrace, která vznikla v roce 1980 a jejími zakládajícími členy byla Argentina, Brazílie, Chile a Mexiko. V současnosti je tvořena 13 státy, které společně představují 20 mil km² a více než 510 mil obyvatel. Zakládající smlouva se řídila těmito obecnými zásadami – pluralita politických a ekonomických záležitostí; postupné sblížování dílčích kroků směrem k vytvoření společného trhu Latinské Ameriky; flexibilita a rozdílné zacházení v závislosti na úrovni rozvoje členských zemí. Těchto zásad se snaží dosáhnout pomocí tří mechanismů – stanovení preferenčních cel na produkty z členských států a bilaterálních a multilaterálních

²⁶ VOMASTEK, Jaroslav. Chile: Měděný premiant. *Euro.e15* [online]. Praha: Copyright, 2012 [cit. 2016-03-04]. Dostupné z: euro.e15.cz/cesky-export/chile-medeny-premiant-859881

²⁷ MARTINS, Ricardo. Chile GDP Growth. *Trading economics* [online]. New York: Copyright, 2014 [cit. 2016-03-04]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/articles/11182014124505.htm>

smluv regionální působnosti, které se týkají postupného snižování cel a dalších překážek vzájemného obchodu. Další články této smlouvy obsahují různé oblasti spolupráce, jako je snížení sazeb a podpora obchodu, ekonomická komplementarita, obchod se zemědělskými výrobky, spolupráce v oblasti zdravotnictví, ochrana životního prostředí, vědecká a technologická spolupráce, podpora cestovního ruchu a mnoho dalších.

Posledním přidaným členem je Panamská republika, která přistoupila 10. 5. 2012 a nyní čeká na přijetí Nikaragujská republika, která se v současné době snaží o splnění podmínek pro přijetí do skupiny ALADI.²⁸

I když si tato organizace jako celek nestanovuje konkrétní data naplnění plánovaných cílů, osvědčuje se především jako platforma pro vyjednávání spolupráce mezi jednotlivými integračními uskupeními, například mezi MERCOSUREm a Andským Paktem, což právě usnadňuje pozici Chile a Mexika, které mezi sebou sice od roku 1999 mají uzavřenu smlouvu o zóně volného obchodu, ale aktivně stojí i o prohloubení integrace se svými dvěma nejsilnějšími obchodními partnery – Argentinu a Brazílii.²⁹

3.2.2 Unie Jihoamerických národů (UNASUR)

Toto politické a ekonomické uskupení 12 jihoamerických zemí, které čítá více než 360 mil obyvatel, bylo založeno v roce 2005 v Quitu v Ekvádoru, kde má také své sídlo. Každý rok zde probíhají schůzky prezidentů jednotlivých členských zemí, kde jsou vytyčovány dlouhodobé cíle a každého půlroku se scházejí ministři zahraničí, řešící konkrétní záměry a vydávající rozhodnutí pro naplnění vytyčených cílů. Cílem této organizace je vybudovat integraci v kulturních, ekonomických a sociálních a politických oblastech a zároveň respektovat současnou situaci každého z členských států. Také se snaží řešit specifitější problémy, jako je odstranění socioekonomických nerovností, dosáhnout sociálního začlenění, posílení demokracie a zvýšení účasti občanů na vedení, snížit existující asymetrie při současném zohlednění nezávislosti všech členských států.³⁰

²⁸ ALADI. *Quienes Somos. Asociación Latinoamericana de Integración* [online]. Montevideo: Copyright, 2015 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.aladi.org/sitioALADI/quienesSomos.html>

²⁹ BOYADJIAN, Silvina Ruiz. Chile. *Monografias.com* [online]. monografias.com S.A., 2014 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.monografias.com/trabajos91/chile-politica-exterior-e-interior-y-su-historia/chile-politica-exterior-e-interior-y-su-historia3.shtml#politicaeb>

³⁰ UNASUR. *UNASUR* [online]. Quito: UNASUR, Inc., 2016 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://unasursg.org/es/historia>

Nejvyšším orgánem UNASURu je Rada prezidentů, která zasedá jednou za rok, přičemž každý rok se mění předsednictví. První předsedkyní UNASURu byla prezidentka Chile Michelle Bachelet. Také se zde nachází Jihoamerická rada obrany složená z 12 ministrů obrany, a dále například Rada ministrů zdravotnictví.³¹

V současné době si UNASUR vytyčil celkem 21 konkrétních cílů, které se bude snažit v nadcházejících letech plnit. Tyto cíle procházejí napříč ekonomickým, politickým i sociálním spektrem. Např. bod 3 – vymýcení ngramotnosti a rovný přístup ke kvalitnímu vzdělání; bod 9 – progresivní uznání práv občanů členských států, kteří mají bydliště v některém z ostatních členských států; bod 18 – spolupráce mezi soudními orgány členských států.³²

3.2.3 MERCOSUR

Společný trh Jihu byl vyvrcholením několikaletých snah a dohod o integraci, zejména mezi Argentinou a Brazílií. Původně to byl spíše politický projekt, jenž měl tyto dvě země sblížit prostřednictvím ekonomické integrace. Úspěch bilaterální obchodní spolupráce přilákal také další země, především Uruguay, jenž vyvážela značnou část své produkce právě do Argentiny. Jednání o vytvoření integračního uskupení se účastnilo i Chile a přizvána byla rovněž Paraguay. Chile se však nakonec rozhodlo na projektu neparticipovat. 26. března 1991 tak Argentina, Brazílie, Uruguay a Paraguay podepsaly Smlouvy z Asunciónu, která ustavila hlavní principy budování společného trhu. V této smlouvě bylo zakotveno, že nejpozději do konce roku 1994 státy vypracují dodatečný protokol. Tím byl Protokol z Ouro Preto, podepsaný prezidenty čtyř členských zemí 17. prosince 1994, na jehož základě získal MERCOSUR mezinárodněprávní subjektivitu a došlo také k institucionalizaci jeho organizační struktury.³³

Hlavním cílem MERCOSURu bylo k 1. lednu 1995 vytvořit zónu volného obchodu a celní unii. „Přechodné období“ před tímto datem sloužilo pro postupnou liberalizaci vzájemného obchodu a koordinaci makroekonomické politiky a sektorových politik. Členským státům se podařil tento cíl „splnit“ v daném termínu, ponechaly si však řadu výjimek. Zvláště to platí

³¹ UNASUR. *Encyclopaedia Britannica* [online]. London: Encyklopedie Britannica, Inc., 2016 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/topic/UNASUR>

³² UNASUR. *UNASUR* [online]. Quito: UNASUR, Inc., 2016 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://unasur.org/es/objetivos-especificos>

³³ ADAMCOVÁ, Lenka. *Regionální ekonomická integrace v Asii, Africe a Latinské Americe*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2001. ISBN 80-245-0152-X.

pro obchod s automobily a cukrem, který stojí zcela mimo rámec volného obchodu. V roce 1995 došlo k podpisu Rámcové dohody o spolupráci s Evropským společenstvím (ES). V druhé polovině 90. let se přidruženými členy stalo Chile a Bolívie. Tyto dvě země jsou napojeny na zónu volného obchodu, nepřijaly však společný vnější tarif. V roce 1998 byla také podepsána Dohoda o vytvoření oblasti volného obchodu mezi MERCOSUREm a Andským paktem s cílem liberalizovat obchodní výměnu.³⁴

3.3 Demografická struktura

Území Chilské republiky se táhne v dlouhém pásu mezi Tichým oceánem a pohořím And v délce 4300 km. Má společné hranice s Argentinou, Bolívií a Peru. K Chile také patří několik ostrovů, které jsou převážně na jihu. Jelikož je území poměrně dlouhé, podnebí se zde mění od severní subtropické oblasti až k chladnému mírnému podnebí na jihu, ale veškeré přírodní podmínky jsou ovlivněny rozsáhlým pohořím And. Tím, že se Chilská republika rozléhá přes několik podnebných pásů, se zde nachází i velice pestrá příroda. Od nejsušší poušti na světě, přes činné sopky, deštný prales až po ledovce.

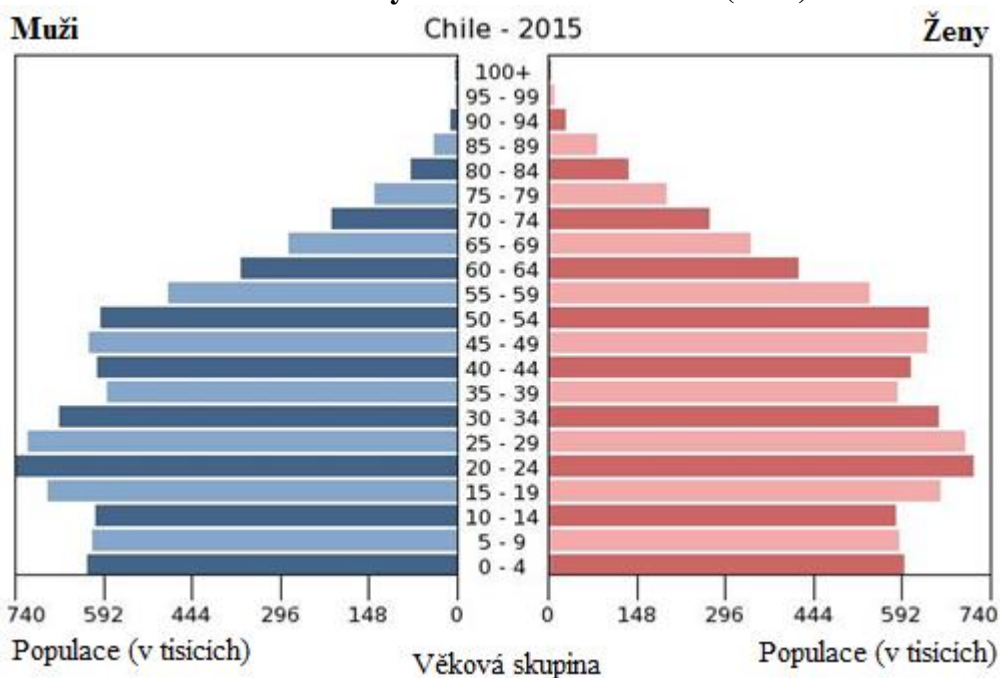
Chile je jednou ze zemí latinské Ameriky s nejmenší hustotou osídlení. S počtem 17,508 milionů obyvatel (2015) je hustota 22 obyvatel/km².

Celkový počet obyvatel starších 15 let je 12,853 mil., z nichž ekonomicky činných je 7,203 mil., tj. 56%. V poslední dekádě významně stoupl počet zaměstnaných žen, podle sčítání z roku 2012 je ekonomicky aktivních 42% chilské ženské populace.³⁵

³⁴ CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: regiony a integrace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0193-6.

³⁵ MZV ČR. Chile: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. *Businessinfo.cz* [online]. Praha: Czech Trade, 2015 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/chile-zakladni-charakteristika-teritoria-17982.html>

Graf 1 Věková struktura obyvatel Chile v roce 2015 (v tis.)

Zdroj: Vlastní zpracování dat dle The World Factbook

Demografický vývoj v Chile se začíná podobat svými parametry ostatním členským zemím OECD. Přírůstek stagnuje, průměrný věk se zvyšuje a obyvatelstvo stárne s následnými dopady do penzijního systému a zdravotní péče. Přesto je Chile země s poměrně mladou populací. Přibližně 21% je mladších 15 let, dále až 70% obyvatel je mladších 40 let a pouze 10% je starší 65 let. Vyskytuje se zde vysoká urbanizace, protože ve městech žije celých 89,5% obyvatel. Průměrný 45+45 roční přírůstek obyvatelstva činí 0,82% (sčítání lidu v roce 2015). Ukazatel natality je 13,83/1000 obyvatel a mortality 6/1000 obyvatel.³⁶

Většina obyvatel na území Chile je evropského původu. Jsou to potomci Španělů, Basků, Němců, Chorvatů, Angličanů, Francouzů, Irů, Italů. Původní indiánské obyvatelstvo (Mapuche a Aymara) dnes tvoří pouhých 8% z celkového počtu obyvatel a další 2% tvoří Palestinci a Židé. Podle posledního sčítání lidu z roku 2012 žije v Chile 339 000 cizinců, z nichž je nejvíce Peruánců (přibližně třetina).

Úředním jazykem je španělština. V některých oblastech se mluví jazyky původních obyvatel (jazykem mapudungun na jihu, aymarsky na severu u hranic s Bolívií a Peru, jazykem rapanui na Velikonočním ostrově) či evropských přistěhovalců (němčina na jihu země,

³⁶ CIA. The World Factbook. *Central Intelligence Agency* [online]. Washington, D.C.: CIA, 2015 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ci.html>

chorvatština v enklávách na jihu v Puntu Arenas a severu v Antofagastě). Z dalších cizích jazyků je nejpoužívanější angličtina, francouzština a italština.³⁷

3.4 Nezaměstnanost v Chile

Nezaměstnanost nastává tehdy, když se skutečný produkt ekonomiky nachází pod úrovni potenciálního produktu. Tehdy se jedná o cyklickou nezaměstnanost, která je považována za nedobrovolnou a je vyvolávána ekonomickými cykly skutečně vytvořeného produktu okolo úrovně potenciálního produktu. Na druhé straně však i na úrovni potenciálního produktu existuje určitá nezaměstnanost, kterou vyjadřuje přirozená míra nezaměstnanosti. Je to míra nezaměstnanosti, při které neexistuje na trhu práce nedobrovolná nezaměstnanost. Vyskytuje se zde pouze frikční a strukturální nezaměstnanost. Na úrovni potenciálního produktu je tedy trh práce charakterizovaný plnou zaměstnaností.³⁸

Jak již bylo zmíněno výše v historii Chile, tak nezaměstnanost byla jedním z velkých problémů chilské ekonomiky. V průběhu let se střídaly dva protichůdné směry. Jeden, který snižoval inflaci a tím docházelo k zvýšení nezaměstnanosti a druhý, který podporoval výrobu za pomoci dotací, tím docházelo naopak ke snížení nezaměstnanosti a zvýšení inflace. Až koncem 20. stol. a v 21. stol., kdy byla opět nastolena demokracie, byla snaha tyto dva proudy propojit, aby fungovaly společně.

Po mnoho let mělo Chile vysokou nezaměstnanost a v roce 1990 se tento trend začal měnit a koncem roku 1993 klesla míra nezaměstnanosti dokonce na 4,9%, což byla výrazně nižší hodnota než ve zbytku Latinské Ameriky a je také jednou z nejnižších hodnot Chile v novodobé historii. Zajímavostí bylo, že k drastickému snížení nezaměstnanosti došlo ve stejnou dobu, jako když se zvyšovaly reálné mzdy. Evropská hospodářská komise OSN pro Latinskou Ameriku odhadla, že průměrná reálná mzda mezi roky 1990 až 1993 vzrostla o 13,7%. A někteří analytici tvrdili, že při takovémto snížení nezaměstnanosti může dojít k nedostatku pracovních sil.³⁹

V roce 2000, kdy se ekonomika po asijské krizi vrátila k růstu, tak se nezaměstnanost zvýšila za poslední rok z 5,3% na 11,4%. A od té doby i přes určitou snahu o snížení

³⁷ MZV ČR. Chile: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. *Businessinfo.cz* [online]. Praha: Czech Trade, 2015 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/chile-zakladni-charakteristika-teritoria-17982.html>

³⁸ MACH, M. Makroekonomie II pro magisterské (inženýrské) studium. 1. a 2. Část, Slaný: Melandrium, 2001, str. 256-258

³⁹ HUDSON, Rex A. Employment and Unemployment. In: *Country Studies* [online]. Washington: Library of Congress, 1994 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://countrystudies.us/chile/79.htm>

nezaměstnanosti klesla za 5 let o „pouhých“ 1,2%. Tato situace se začala měnit po roce 2005, kdy byla provedena významná opatření na trhu práce, a to v oblasti politiky zaměstnanosti (jak aktivní, tak pasivní).

3.5 Státní politika zaměstnanosti Chile

Státní politika zaměstnanosti je malá část politiky, která se zaměřuje na produktivní obyvatelstvo. Především na lidi bez zaměstnání, ale také na ty, jejichž pozice v soukromé firmě, nebo státním sektoru může být ohrožena.

Účelem státní politiky zaměstnanosti je produktivní využití pracovních sil, tj. že všichni zaměstnaní budou dělat takové množství práce, které odpovídá určité normě. Dále je účelem dosažení rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou po pracovních silách, hlavně pak zabezpečení práva občanů na zaměstnání bez ohledu na pohlaví, věk, rasu, majetek, národnost, etnický nebo sociální původ a jiné znaky, protože je to jedno ze základních práv občana.⁴⁰

Státní politiky zaměstnanosti v Chile není příliš rozvinutá. Většina programů, které patří k politice zaměstnanosti, spadá pod Mezinárodní organizaci práce (International Labour Organization).

Program proti nezaměstnanosti (The Contingency Programme Against Unemployment)

Tento program proti nezaměstnanosti byl v Chile zřízen v roce 2006, v rámci odpovědnosti zákona o fiskální politice. Jeho cílem bylo posílit řadu proticyklických politik, které charakterizují navrhování a provádění hospodářských politik od roku 2001. Tato iniciativa spojuje politiku zaměstnanosti s fiskální politikou a formalizuje rozhodnutí implementovat proticyklickou politiku zaměstnanosti, která bude financovaná z všeobecných příjmů při zvýšení nezaměstnanosti na národním trhu práce. Tento program funguje, i když je nezaměstnanost stabilní na nízké úrovni, ale je nadměrně vysoká v určitých zeměpisných oblastech. V rámci současné krize ukazuje program svou efektivnost spolu s řadou dalších opatření, která mají také proticyklickou povahu. Prvotní výsledky naznačují pozitivní vliv

⁴⁰ JÍROVÁ, H.: Trh práce a politika zaměstnanosti, Vysoká škola ekonomická, Praha, 1999, ISBN 80-7079-635-9, s.27

na nezaměstnanost, protože podle posledních informací se podařilo potlačit vzestupný trend nezaměstnanosti po celé zemi, nebo ho izolovat pouze do určitých oblastí.

Cílem tohoto programu je financování iniciativ s vysokým podílem lidské práce, nebo programu podporující vytváření pracovních míst a všechna opatření jsou navržena tak, aby snížily dopady nezaměstnanosti na národní, regionální nebo místní úrovni. Tento program se aktivuje za určitých podmínek:⁴¹

- Národní míra nezaměstnanosti za poslední čtvrtletí převyšuje průměr posledních 5 let, nebo je vyšší nebo rovna 10% pracovní síly,
- je-li alespoň v jednom regionu, nebo provincii míra nezaměstnanosti vyšší nebo rovna 10%, platí to také pro míru nezaměstnanosti v obci, když je vyšší než zadané procento, i přes to, že nezaměstnanost v regionu nebo provincii je nižší než hraniční hodnota.

Programové prostředky jsou použity v souladu s pravidly vydanými Ministerstvem financí a spolupodepsat je musí Ministr práce a sociálního zabezpečení. Také musí být zveřejněny statistiky pravidelných příjemců.⁴²

Pasivní politika zaměstnanosti v Chile

„Základním úkolem státní hospodářské politiky v současném období je proto rychlé překonání příznaků hospodářské stagnace a vytvoření ekonomických a sociálních podmínek k opětovnému nastartování akcelerace hospodářského růstu, což by mělo mimo jiné i pozitivní dopad na četnost a strukturu pracovních příležitostí. Z hlediska státu zůstává prioritou růst příjmů státního rozpočtu, zároveň však výrazně roste význam kontroly údajů, dodržování zásad hospodárnosti a efektivnosti.

S růstem počtu nezaměstnaných roste i objem prostředků vynakládaných ze státního rozpočtu na politiku zaměstnanosti, zejména PPZ, která je reprezentována především výdaji na hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání (podpory v nezaměstnanosti).“⁴³

⁴¹ VELÁSQUEZ, Mario D. Chile Fiscal policy and employment. *ILO Notes* [online]. Geneve: ILO, 2015 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---americas/---ro-lima/documents/article/wcms_limd3_15_en.pdf

⁴² VELÁSQUEZ, Mario D. Chile Fiscal policy and employment. *ILO Notes* [online]. Geneve: ILO, 2015 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---americas/---ro-lima/documents/article/wcms_limd3_15_en.pdf

⁴³ JÍROVÁ, H.: Trh práce a politika zaměstnanosti, Vysoká škola ekonomická, Praha, 1999, ISBN 80-7079-635-9, s. 30, 40

Většina výdajů pasivní politiky zaměstnanosti v Chile je ve formě sociálních dávek, které Ministerstvo sociálních věcí dělí podle určitých skupin příjemců na programy:

Tabulka 1 Druhy programů pro výdaje pasivní politiky zaměstnanosti v Chile

Název programu	Popis programu
Etický příjem rodiny	jedná se o sociální politiku, která vytváří spojení mezi rodinami a státem, vyvíjí řadu akcí, kterými se za pomoci vlastního úsilí snaží splnit závazek k rodinám trpícím extrémní chudobou a pomoci jim tyto nepříznivé podmínky překonat.
Zimní plán	je to plán, který v sobě zahrnuje čtyři samostatné programy především pro lidi bez domova (Podpora pro dospělé na ulici, Podpurný program lepších nocí, Program pro děti a dospívající na ulici a Péče o fyzické a duševní zdraví pro lidi na ulici).
Chile roste s vámi	je to systém Integrované ochrany pro děti, jejichž úkolem je doprovázet, chránit a podporovat v plném rozsahu, aby se všem dětem a jejich rodinám dostalo zvláštní podpory, prostřednictvím akcí a služeb univerzálního charakteru.
SIIS	je to forma výpočetní technologické platformy, která zaznamenává informace o nejzranitelnějších skupinách obyvatelstva. Realizace tohoto programu byla postupná v průběhu času, což umožňovalo systému fungování jak samostatně, tak i jeho využití v rámci ostatních sociálních programů.
Chile Solidario	tento systém podporuje začlenění rodin a osob žijících v extrémní chudobě na sociálních sítích, stejně jako přístup k lepším životním podmínkám pro překonání chudoby. Specializuje se na psychosociální podpurné služby, které prostřednictvím konkrétních společenských a vzdělávacích metodik, usnadňují přechod k jiným rodinám a procesům

	sociální integrace. Tento systém v sobě zahrnuje ještě čtyři podprogramy zaměřené na podporu.
--	---

Zdroj: Vlastní zpracování dat z Ministerstva sociálních věcí v Chile

Tabulka 2 Druhy podprogramů sociálního programu Chile Solidario

Podprogramy Chile Solidario	Popis podprogramu
The Bridge Program	je to program, který je zaměřen na rodiny v extrémní chudobě, jenž je spravován a financován z Fondu solidarity a sociálních investic (FOSIS).
Program pozůstalých	tento program se zaměřuje na podporu zranitelných dospělých a starších dospělých osob žijících osamocně. Jde o program na místní úrovni a zajišťuje ho Národní služba určená pro seniory (SENAMA).
The street program	cílem tohoto programu je pracovat s dospělými bez domova. Program je zajišťován obcí, provinční vládou nebo nevládní organizací a technická pomoc je poskytována prostřednictvím Ministerstva sociálního rozvoje.
Program otevřených cest	v tomto programu je snaha o podporu dětí bez rodiny, nebo v situaci nuceného odloučení kvůli příkazu k výkonu trestu některého z jejich členů.

Zdroj: Vlastní zpracování dat z Ministerstva sociálních věcí v Chile

3.6 Chilská měna a činnost centrální banky

3.6.1 Chilská měna

Jedná se o určení nosného média v hospodářství – národní formu peněz. Veškeré ekonomické procesy, finanční rozhodování bank, vlád, pojišťoven a podniků (a finanční fondy těchto subjektů) je ovlivněno způsobem emise peněz. Ta ovlivňuje dostupnost a cenu peněz v ekonomice (úrok, míru inflace, apod.).⁴⁴

⁴⁴ ČERNOHORSKÝ, J, TEPLÝ, P., *Základy financí.*, 1. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3669-3. s. 18

Peněžní jednotkou Chile je peso, které bylo představeno dne 25. září 1975, kdy nahradilo tehdejší escudo, vzhledem k historii hyperinflace v zemi. Escudo bylo zákonnou měnou od 1. ledna 1960. Před tímto datem byla peněžní jednotka zvaná staré peso, která byla zákonnou měnou od roku 1925, kdy byla vytvořena centrální banka.⁴⁵

3.6.2 Chilská centrální banka (Banco Central de Chile)

Z historického hlediska byla chilská centrální banka vždy velice úzce spjata s vládnoucí stranou, tak v zájmu ekonomického rozvoje bylo vydáváno velké množství peněz do oběhu, které měly pozvednout celkovou ekonomickou situaci v zemi, ale s tím přišel i velmi negativní důsledek v podobě inflace. Jak bylo výše zmíněno, tak inflace dosáhla vrcholu v 70. letech 20. stol., kdy tato situace došla tak daleko, že bylo nutné přejít na novou měnu. V 21. stol., kdy je Chile opět demokratickou zemí, je centrální banka stejně jako ve většině vyspělých zemích nezávislá na vládě.⁴⁶

Centrální banka Chile vznikla dne 22. srpna 1925 za vlády Artura Alessandriho Palmy. Od 10. října 1989 se stává centrální banka autonomním subjektem technické povahy, který má za účel se starat o stabilitu měny (udržet inflaci stabilní a na nízké úrovni). Banka musí také podporovat stabilitu a účinnost finančního systému a normální fungování vnitřních a vnějších platebních systémů, vytvářet předvídatelné prostředí pro rozhodování ekonomických subjektů, které přispívají ke snížení kolísání hospodářských cyklů, což poskytuje pevný základ pro tuzemský trvalý růst.⁴⁷

3.6.3 Měnová politika centrální banky

Je možné měnovou politiku definovat jako komplex všech opatření, jež provádí centrální banka s cílem zajistit interní i externí stabilitu všeobecné cenové hladiny a kupní síly, resp. kurzu dané měny vůči zahraničním měnám.⁴⁸

⁴⁵ BANCO CENTRAL de CHILE. Monetary unit of Chile. *Banco Central de Chile* [online]. Santiago: 2015 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z:

http://www.bcentral.cl/en/faces/bcentral/biletesymonedas/introduccion/intro?_afLoop=390249846492609&_afWindowMode=0&_afWindowId=57gdbcdvf_112#!%40%40%3F_afWindowId%3D57gdbcdvf_112%26_afLoop%3D390249846492609%26_afWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3D57gdbcdvf_161

⁴⁶ CHALUPA, Jiří. *Chile*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. Stručná historie států. ISBN 80-7277-136-1. s. 81-

⁴⁷ BANCO CENTRAL de CHILE . Functions. *Banco Central de Chile* [online]. Santiago: Banco Central de Chile, 2015 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z:

http://www.bcentral.cl/en/faces/bcentral/acercadelbanco/funciones?_afLoop=389705354147563&_afWindowMode=0&_afWindowId=57gdbcdvf_50#!%40%40%3F_afWindowId%3D57gdbcdvf_50%26_afLoop%3D389705354147563%26_afWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3D57gdbcdvf_115

⁴⁸ HŘEBÍK, František. *Obecná ekonomie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-467-1.

V zemích, kde centrální banka spolupracuje s vládou, nebo je silně závislá na vládě, se pozorují vyšší míry inflace, protože vláda a parlament jsou pod permanentním tlakem různých skupin, které chtějí profitovat na státním rozpočtu. Tím vykazují státní výdaje permanentní tendenci k růstu. Vláda ale získá peníze „půjčením“ od centrální banky, tím však zvyšuje objem peněz v oběhu a tím zvyšuje i inflaci. V zemích, kde je centrální banka nezávislá na vládě, banka tak snadno peníze „nepůjčuje“ a vláda si tedy musí na krytí rozpočtového schodku vypůjčit peníze od soukromých osob a tím brání vzniku vyšší inflace.⁴⁹

Měnová politika svými nástroji nepůsobí přímo na vytyčené konečné cíle, ale přímo působí na zprostředkující cíle, které dále působí na ty konečné. Mezi konečné cíle měnové politiky patří nízká inflace, nízká nezaměstnanost a vyrovnaná bilance zboží a služeb. Nástroje, kterými centrální banka přímo působí na zprostředkující cíle, jsou diskontní půjčky (diskontní sazba), operace na volném trhu, povinná míra bankovních rezerv a devizové rezervy. Těmito nástroji jsou ovlivňovány zprostředkující cíle, které jsou peněžní zásoba, úroková míra a měnový kurz.

Hlavním cílem centrální banky měnové politiky Chile je udržet inflaci nízkou, stabilní a udržitelnou v průběhu času. Její explicitní závazek je udržet Meziroční růst spotřebitelských cen okolo 3% většinu času v rozmezí jednoho procentního bodu. Ke splnění tohoto cíle se měnová politika centrální banky zaměřuje na udržení inflace na hranici 3% v horizontu příštích dvou let. Ovládání inflace je prostředek, jehož prostřednictvím měnová politika přispívá k dobrým životním podmínkám obyvatelstva. Nízká a stabilní inflace propaguje ekonomickou aktivitu a růst a zároveň zabraňuje erozi příjmů fyzických osob. Kromě toho, že se monetární politika zaměřuje na dosažení inflačního cíle, tak také pomáhá krotit kolísání v národní zaměstnanosti.⁵⁰

⁴⁹ HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-006-5.

⁵⁰ BANCO CENTRAL de CHILE. Monetary Policy Report. *Banco Central de Chile* [online]. Santiago: Banco Central de Chile, 2015 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: http://www.bcentral.cl/en/faces/pmonetaria?_afLoop=389553170891169&_afWindowMode=0&_afWindowId=wkar5798e_62#!%40%40%3F_afWindowId%3Dwkar5798e_62%26_afLoop%3D389553170891169%26_afWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3D57gdbcdvf_4

4 Vývoj makroekonomických ukazatelů

Chile

Chilská republika, která v minulosti procházela velikými změnami režimů, počínaje svobodnými kočovnými kmeny přes nadvládu Španělů a vůbec nejhorším obdobím, jímž byla Pinochetova diktatura, která je na jednu stranu hroživou připomínkou toho, kam až jsou lidé schopni zajít za svým cílem, ale na druhou stranu toto chování přineslo chilské ekonomice potřebný odraz ode dna.

4.1 HDP Chile

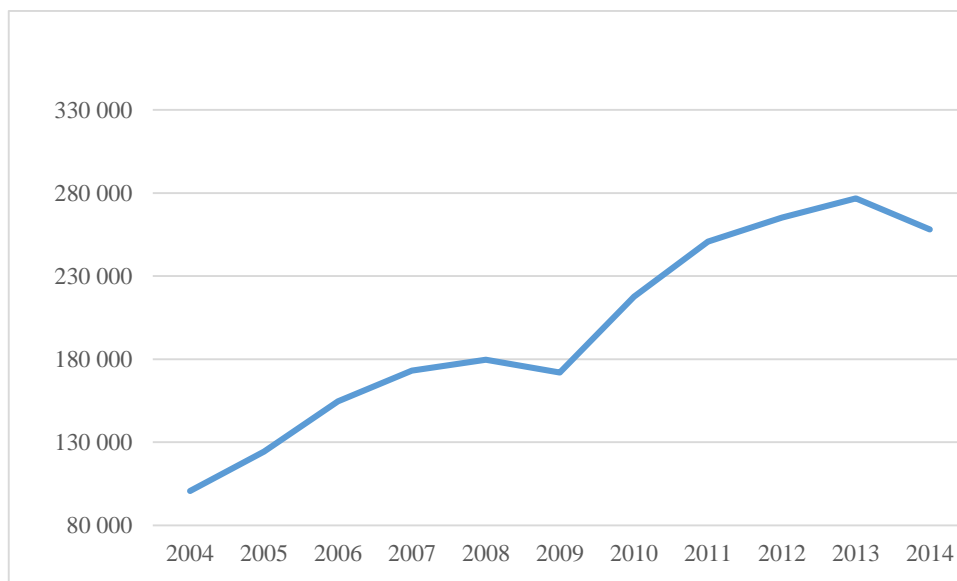
HDP je jeden z nejznámějších makroekonomických ukazatelů. Je to klíčový ukazatel vývoje národního hospodářství, který měří výkonnost ekonomiky a zároveň se s tímto ukazatelem může porovnávat výkonnost ekonomiky Chile s ostatními státy. U chilského hrubého domácího produktu je patrné to, že Chile je rozvíjející se ekonomika, která je navíc závislá na exportu jedné komodity, a s tím jsou spojené i větší výkyvy u hodnot hrubého domácího produktu.

Tabulka 3 Vývoj HDP Chile v letech 2004 - 2014 (v běžných cenách)

Rok	HDP Chile (mil. USD)	Změna v %	HDP na obyvatele (USD)
2004	100 631	29,28	11 991
2005	124 404	23,62	12 965
2006	154 671	24,33	15 642
2007	173 081	11,90	16 846
2008	179 627	3,78	16 442
2009	171 957	-4,27	16 230
2010	217 538	26,51	18 256
2011	250 832	15,30	20 266
2012	265 231	5,74	21 183
2013	276 673	4,31	21 968
2014	258 062	-6,73	22 346

Zdroj: Vlastní zpracování dat dle světové banky

Graf 2 Vývoj HDP Chile v letech 2004 – 2014

Zdroj: Vlastní zpracování dat ze Světové banky

V 21. stol. se chilská ekonomika rozvíjela výrazně rychleji, a to hlavně díky exportu mědi, na kterém je Chile závislé. Velkým propadem však byla světová finanční krize, která se ovšem Chile nedotkla takovým způsobem, jako ostatních států světa. Chilská republika měla a má stabilní bankovní systém, ale krize na ní výrazně zapůsobila skrz zahraniční obchod, kdy zásadně poklesla cena mědi a zároveň i poptávka po ní. Už jedna věc z toho by pro Chile byla vysoce nepříznivá, ale při spojení těchto dvou faktorů se dostala celá ekonomika do problémů. Tyto problémy se začaly řešit od druhé poloviny roku 2009, kdy se krize ustálila a s ní i tak důležitá poptávka po nejdůležitější chilské exportní komoditě.

Z tabulky vyplývá, že hrubý domácí produkt v Chile byl v roce 2004 na úrovni 100,6 mld. USD a v dalších letech pokračoval s vysokým tempem růstu až do roku 2007, kde se růst zpomalil z předchozích více jak 20% na 11,9% a hned poté se začala projevovat světová finanční krize. Jak je patrné z obrázku, tak v roce 2008, kdy krize nastoupila, se růst hrubého domácího produktu téměř zastavil a v roce 2009, kde se krize projevila naplno, byl poprvé po dlouhé době pokles, a to o 4,27%. Na konci tohoto roku také přichází zažehnání světové finanční krize, a s tím se chilské HDP vrátilo zpět na dráhu růstu. A v nadcházejících dvou letech byl opět pozorován pokrok v rozvoji, kde se Chile během těchto let mění z rozvíjející se ekonomiky na ekonomiku tranzitivní. V letech 2012 a 2013 byl růst HDP na standardní úrovni okolo 5% v běžných cenách, nebo 2% ve stálých cenách, kterou se chilská vláda snaží udržet do budoucna.

Bohužel v roce 2014 přišlo opět neočekávané snížení ceny mědi, což zapříčinilo další pokles v jinak stabilním růstu chilského hrubého domácího produktu. S tímto poklesem ceny se snaží chilská vláda, v čele s prezidentkou Michelle Bachelet, zafinancovat těžbařské společnosti, pro udržení pracovních míst, ale hlavně zisků z prodeje mědi.

Na základě poklesu HDP v roce 2014 podepsala prezidentka Michelle Bachelet dekret, jehož prostřednictvím bude její vláda investovat cca 4 mld. USD v letech 2014 – 2018 do rozvoje státní důlní společnosti CODELCO, kde tyto prostředky budou využity na modernizaci produkční struktury a zvýšení efektivnosti těžby a zpracování rud. (CODELCO je největší důlní společnost v oboru mědi na světě a podílí se více než 30% na chilské těžbě mědi.)⁵¹

4.2 Chilská inflace

Inflace, kterou také lze definovat jako kupní sílu peněz, je dalším důležitým ukazatelem ekonomického vývoje. Kvůli historii Chilské republiky je tato veličina v současnosti v Chile velice sledována, aby už znovu nedošlo k hyperinflaci jako v roce 1972. Udržování inflace na přiměřené úrovni má na starost Chilská Centrální Banka, která se, jak bylo výše zmíněno, stará o udržení rozmezí 2 – 4 % inflace pomocí svých nástrojů monetární politiky.

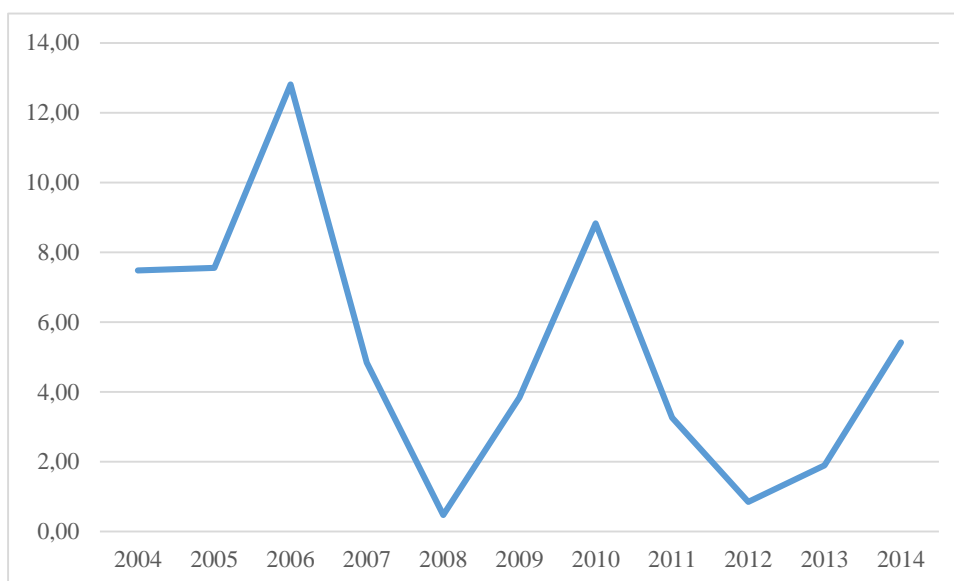
Tabulka 4 Vývoj inflace v Chile v letech 2004 – 2014

rok	Inflace v %	Změna o procentní body
2004	7,48	1,62
2005	7,55	0,07
2006	12,81	5,26
2007	4,84	-7,97
2008	0,47	-4,37
2009	3,84	3,37
2010	8,83	4,99
2011	3,27	-5,56
2012	0,85	-2,42
2013	1,90	1,05
2014	5,41	3,52

Zdroj: Vlastní zpracování dat dle Banco Central de Chile

⁵¹ Licitaciones en proceso. *CODELCO* [online]. Santiago: Codelco, 2014 [cit. 2016-03-04]. Dostupné z: https://www.codelco.com/prontus_codelco/site/edic/base/port/licitaciones_enproceso.html

Graf 3 Vývoj inflace Chile v letech 2004 – 2014

Zdroj: Vlastní zpracování dat dle Banco Central de Chile

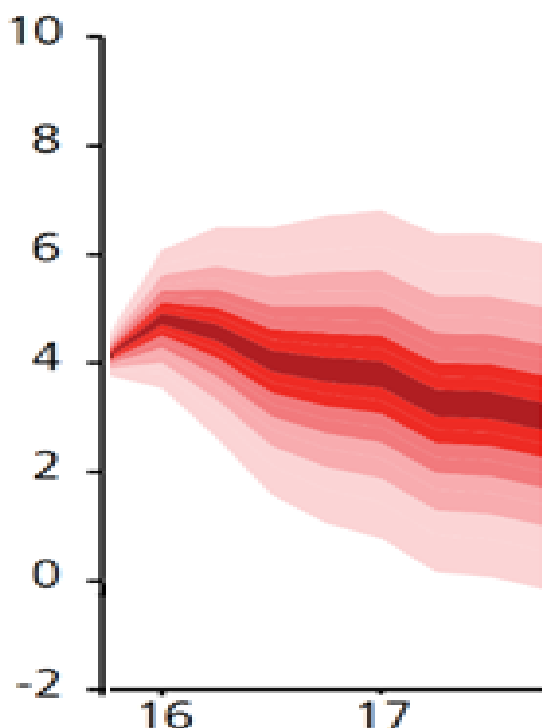
Jak lze vidět na grafu, tak vývoj inflace v Chile ve sledovaném období značně kolísal kolem 2-4% rozmezí stanoveného centrální bankou. První lokální maximum z roku 2006, které je dokonce přes 12%, bylo způsobené snahou o udržení vysokého tempa růstu, a tím pumpování většího množství peněz do ekonomiky, kterého chilská ekonomika dosahovala v předchozích letech. Po takovémto zvýšení inflace zákonitě přišla restriktivní opatření ze strany centrální banky, se snahou o snížení inflace. Tempo snižování však nebylo přiměřené a inflace překročila mez z druhé strany. S nástupem světové finanční krize inflace v Chilské republice spadla až na 0,47%, což bylo opět nepříznivé pro další ekonomický růst a i v důsledku krize bylo nutné zafinancovat těžební průmysl, který byl světovou finanční krizí nejvíce poškozen. Tyto peníze navíc opět způsobily růst inflace, jehož vrchol nastal v roce 2010, kdy inflace dosáhla 8,83%. Tato inflace není tak vysoká jako v roce 2008, ale nebezpečný byl fakt, že za dva roky stoupla inflace o více jak 8 procentních bodů.

Toto kolísání inflace pokračovalo dále dalším jejím snižováním, ale opět se nepodařilo inflaci udržet ve stanoveném pásmu 2-4%, kdy v roce 2011 klesla inflace z původních 8,83% o 5 a půl procentních bodů na 3,27%, které odpovídají stanovenému pásmu, avšak pokles inflace dále pokračoval, a opět se dostala pod hranici 1%. To opět zapříčinilo další nárůst, který už byl pozvolnější než v předchozích letech a v roce 2014 měla inflace hodnotu 5,41%.

Za poslední dva roky se podařilo toto výrazné kolísání inflace stabilizovat někde na hranici 4,5%, která jen mírně převyšuje stanovené rozmezí.

V základním scénáři Chilské centrální banky se inflace v průběhu roku 2016 bude pohybovat okolo 4% hranice, což je stále uvnitř toleranční hranice ve sledovaném období. S tím, že od 4 čtvrtletí roku 2016 do konce roku 2017 se chystá pozvolné snižování inflační míry na 3,5%. V následujících dvou letech jsou inflační očekávání v souladu s cíli centrální banky – tedy v základním scénáři její snížení pod hranici 3,5%.

Graf 4 Inflační předpověď pro roky 2016 - 2018

Zdroj: Vlastní zpracování dle Banco Central de Chile

Na obrázku inflační předpovědi jsou vidět intervaly spolehlivosti pro předpověď inflace do budoucích let. Základní scénář, který byl zmíněn výše je vyznačen nejsytější červenou barvou s tím, že je 10% pravděpodobnost, že se inflace bude vyvíjet přesně takto. Tato pravděpodobnost narůstá o 20% s každým dalším intervalem. Je tedy 90% pravděpodobnost, že inflace v roce 2018 bude mezi 0 – 6%.

4.3 Úroková míra

Úroková míra, která je jedním z nástrojů monetární politiky, je úzce spjata s výší inflace, kterou se prostřednictvím uvolňování peněz do oběhu (nebo stahování peněz z oběhu) snaží centrální banka korigovat.

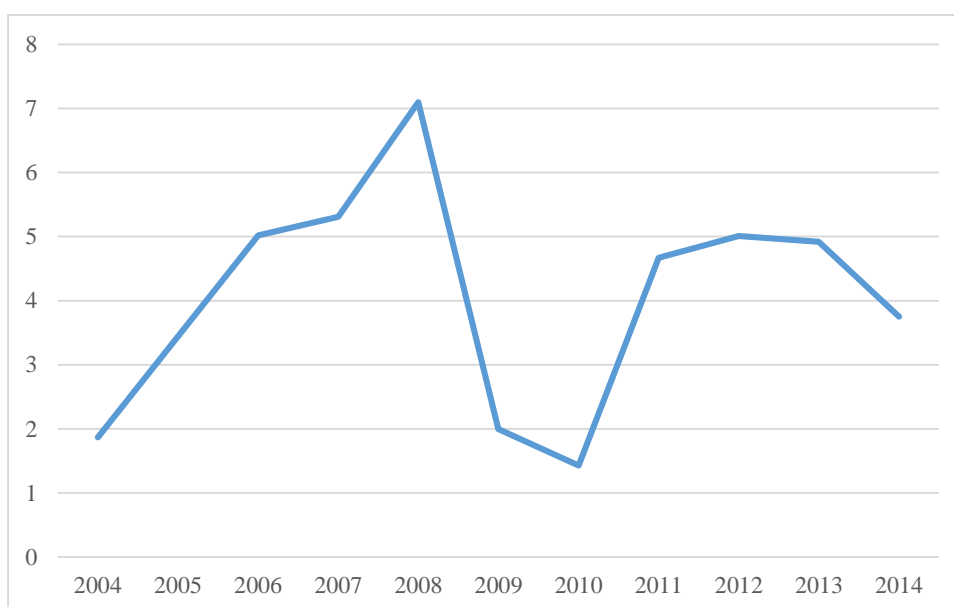
Tabulka 5 Vývoj úrokové míry v Chile v letech 2004 - 2014

rok	úroková míra v %	Změna o procentní body
2004	1,87	-0,86

2005	3,44	1,57
2006	5,02	1,58
2007	5,31	0,29
2008	7,1	1,79
2009	2	-5,1
2010	1,43	-0,57
2011	4,67	3,24
2012	5,01	0,34
2013	4,92	-0,09
2014	3,75	-1,17

Zdroj: Vlastní zpracování dat dle Banco Central de Chile

Graf 5 Vývoj úrokové míry v Chile v letech 2004 - 2014 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování dat dle Banco Central de Chile

Jak je patrné z grafu, tak úroková míra byla v roce 2004 na svém lokálním minimu, které činilo 1,87% a od té doby se postupně zvyšovala poměrně stálým tempem 1,5 procentního bodu za rok, až do roku 2008, kdy byla inflace nejnižší. S nástupem finanční krize bylo opět nutné dostat peníze do ekonomiky, a proto na to Chilská centrální banka reagovala okamžitým snížením úrokové míry na úroveň 2%, což byl propad o více než 5 procentních bodů, ve snaze zajistit investice do krizí zasažených podniků. Toto snížení úrokové míry pokračovalo i v roce 2009, ale už to bylo pouze o polovinu procentního bodu.

V roce 2010 tedy dosáhla úroková míra svého minima ve sledovaném období (1,43%), a protože v tuto dobu už byla většina následků světové finanční krize zažehnána, mohla centrální banka opět zvýšit úrokovou míru, ve snaze zmírnit inflaci, která prudce stoupla v období světové finanční krize v důsledku snahy o nápravu. Od roku 2011 se úroková míra

držela na stabilní úrovni okolo 5%, což úplně neodpovídá vývoji inflace v těchto letech, protože měla inflace větší výkyvy než úroková míra.

Další změnu je možné pozorovat v roce 2014, kdy se snížila cena mědi na světovém trhu, což mělo za následek pokles hrubého domácího produktu a bylo třeba více investovat do těžářského průmyslu, tak na to Chilská centrální banka zareagovala snížením úrokové míry o něco málo přes jeden procentní bod na hodnotu 3,75%.

4.4 Státní rozpočet Chile

Příjmy státního rozpočtu v Chile jsou tvořeny stejně jako u ostatních zemí světa především z daní, ale je zde i zvláštnost v podobě odvodu poplatků z vytěžené surové mědi. Tyto poplatky sice tvoří malou část příjmů Chilské republiky, ale v objemu, v jakém se těží měď v Chile, nejsou zanedbatelné. Naproti tomu velká část výdajů jde na granty a dary. Další velkou položkou výdajů státního rozpočtu jsou dávky sociálního zabezpečení, které tvoří necelou jednu pětinu státních výdajů. Další téměř totožnou položkou jsou výdaje na platy státních zaměstnanců.

Tabulka 6 Příjmy a výdaje státního rozpočtu Chile v letech 2004 - 2014 (v mld. Pesos)

Rok	Příjmy	Výdaje	Saldo
2004	12 487	11 079	1 408
2005	15 297	12 187	3 110
2006	19 357	13 495	5 862
2007	22 743	15 318	7 425
2008	22 756	18 332	4 424
2009	17 686	21 873	-4 187
2010	23 292	23 604	-312
2011	26 857	25 064	1 793
2012	28 006	27 280	726
2013	28 144	29 053	-909
2014	30 041	32 231	-2 190

Zdroj: Vlastní zpracování dat dle Ministerstva financí Chile

Z tabulky příjmů a výdajů státního rozpočtu Chile je patrné, že na počátku sledovaného období převyšovaly příjmy nad výdaji o více než jeden bilion Pesos. Od roku 2005 do roku 2007 se pravidelně zvyšovaly příjmy státního rozpočtu, a to hlavně díky daním a poplatkům z produkce mědi. V roce 2007 převyšovaly příjmy nad výdaji dokonce o 7 425 mld. Pesos. V následujícím roce došlo k výraznému zvýšení výdajů, a to jednak na dávky sociálního zabezpečení a další část na granty a investiční pobídky, které měly za úkol pokračující ekonomický růst i přes počínající světovou finanční krizi. V roce 2009 se však krize naplno

projevila v poklesu příjmů z daní o více než dva biliony Pesos a o další bilion a půl na odvodech z vytěžené mědi v důsledku snížení poptávky po mědi i její ceny.

V roce 2010, kdy se chilská vláda rozhodla podpořit těžební průmysl se snahou navrátit ekonomice její původní růst, se zvýšily výdaje státního rozpočtu o necelé dva biliony Pesos. Toto opatření s opětovným růstem poptávky po mědi i její cenou se také značně zvýšily příjmy do státního rozpočtu, a to znamenalo vyrovnání rozpočtu s rozdílem menším než půl bilionu Pesos.

V dalších třech letech se neudál žádný zajímavý výkyv a výdaje státního rozpočtu rostly přibližně stejným tempem jako příjmy. Dalším důležitým mezníkem byl rok 2014, kdy opětovně klesla cena mědi, ale tentokrát byl tento negativní dopad zmírněn stimulací těžby mědi, kdy mělo vyšší prodané množství částečně nahradit ztrátu z nižší ceny.

4.5 Státní dluh Chile

Státní dluh se skládá ze všech závazků, které vyžadují platby nebo splátky úroků ze strany dlužníka vůči věřiteli.

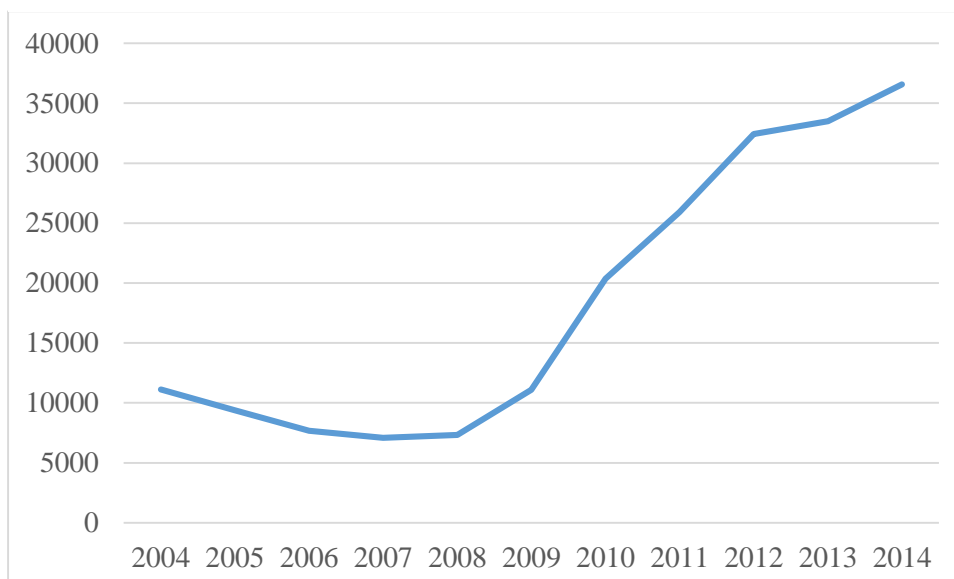
Tabulka 7 Vývoj státního dluhu v Chile v letech 2004 – 2014

Rok	Celkový dluh (v mil. USD)	Změna státního dluhu (v %)	Přepočet na jednoho obyvatele (v USD)
2004	11 121	0,27	635
2005	9 371	-15,74	529
2006	7 666	-18,19	470
2007	7 094	-7,46	406
2008	7 335	3,40	527
2009	11 096	51,27	593
2010	20 358	83,47	1 098
2011	25 928	27,36	1 625
2012	32 423	25,05	1 834
2013	33 515	3,37	2 016
2014	36 587	9,17	2 193

Zdroj: Vlastní zpracování dat dle Ministerstva financí Chile

V případě Chile je tento dluh tvořen především státními dluhopisy, které byly vydávány z důvodu vyšších výdajů státního rozpočtu a tím pádem i nutnosti jejich krytí. V dřívějších letech se kromě dluhopisů podílely na státním dluhu i půjčky z jiných bank, např. z Chilské centrální banky, „Inter-American Development Bank“ a „International Bank for Reconstruction and Development“.

Graf 6 Vývoj státního dluhu Chile v letech 2004 - 2014

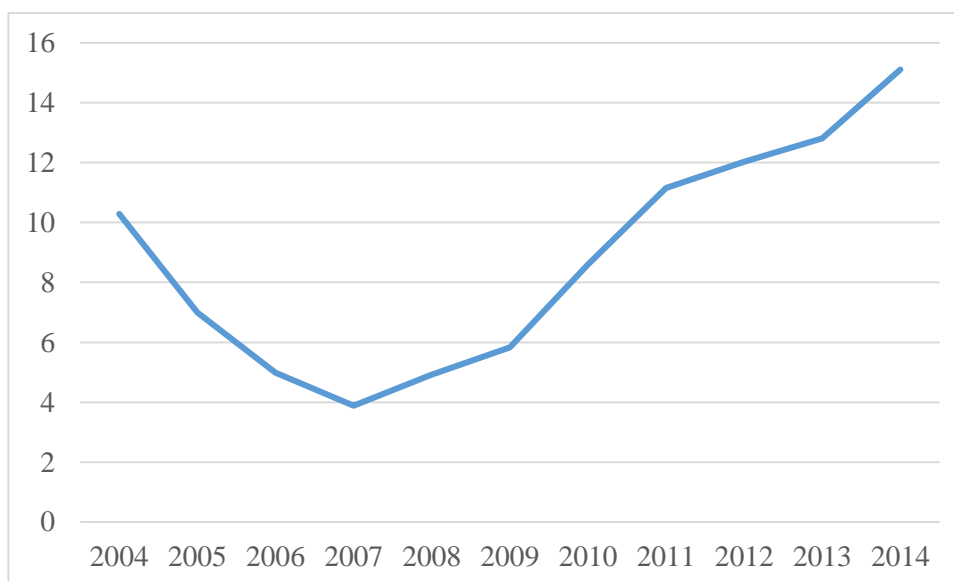

Zdroj: Vlastní zpracování dat dle Ministerstva financí Chile

Jak lze vidět z tabulky vývoje státního dluhu v Chile, tak do roku 2007, kdy byla chilská ekonomika na vzestupu, se státní dluh snižoval. V tomto roce dosáhl dluh hodnoty 7 094 mil. USD, což bylo historické minimum od počátků dobývání Chile. V roce 2008 došlo pouze k mírnému zvýšení o cca 250 tis. USD, podařilo se tedy v tomto roce ještě udržet dluh na nízké úrovni. V roce 2009 už se však na státním dluhu projevila světová finanční krize a s nízkými příjmy státního rozpočtu zákonitě stoupal dluh o více než 50% v podobě výše zmíněných státních dluhopisů. V dalším roce, kdy bylo potřeba opět nastartovat růst chilské ekonomiky, se dle výše zmíněné kapitoly výrazně zvýšily výdaje státního rozpočtu, převážně na podporu těžebního průmyslu, ale při nedostatku příjmů byly opět tyto výdaje financovány ze státních dluhopisů. V roce 2010 tedy stoupl dluh o 83,47% na 20,358 mld. USD od předchozího roku, což je v porovnání s rokem 2008 zvýšení o téměř 200%.

Rok 2011 již znamenal zklidnění vysokého tempa růstu státního dluhu z předchozích 83% na „pouhých“ 27,36%. Vývoj dluhu v následujícím roce pokračoval v téměř stejném tempu, jen s mírným snížením růstu na 25%. Výrazné zlepšení růstu státního dluhu přinesl rok 2013, kdy se podařilo snížit tempo růstu dokonce jen na 3,37%. Konec sledovaného období byl opět ve znamení zvýšení tempa růstu státního dluhu, ale již nebylo tak výrazné jako v předchozích letech a nepřekročilo hranici 10%. Chilský státní dluh tedy dosahoval výše 36,59 mld. USD, což je dluh 2 193 dolarů pro každého obyvatele Chilské republiky.

Graf 7 Vývoj státního dluhu jako podíl na HDP v Chile v letech 2004 - 2014

Zdroj: Vlastní zpracování dat dle Ministerstva financí Chile

Jak lze vyčíst z grafu státního dluhu, který je vyjádřen podílem na HDP, tak se křivka pohybuje částečně odlišně od grafu vývoje státního dluhu vyjádřeného v dolarech. Do roku 2007 je zde pokles o více než 6 procentních bodů, což je v přepočtu více než 60%, na rozdíl od státního dluhu, kde bylo snížení o 33%. Roky 2008 a 2009 jsou roky přelomovými s ohledem na světovou finanční krizi, kde výrazně kleslo HDP, a snahy státu o oživení přinášely v dalších letech výrazný růst státního dluhu.

Další roky se podíl státního dluhu na HDP stále zvyšuje, i přes vyšší tempo růstu hrubého domácího produktu Chile, než je běžné v ostatních zemích. Vyšší růst přišel znovu v roce 2014, kdy hodnota podílu státního dluhu na HDP přesáhla 15%, a bylo to zapříčiněno poklesem HDP a státními investicemi, které zvýšily státní dluh.

Do budoucna se očekává další zvyšování podílu státního dluhu na HDP o cca 1,5 procentních bodů za rok, a tak to bude s mírně klesající tendencí až do roku 2020, kde by se měl tento růst zastavit někde kolem 23,5%.

4.6 Nezaměstnanost v Chile

Z historického hlediska nezaměstnanost v Chile značně kolísala, ať už byla vyšší než 15% nebo klesla na historické minimum pod 5%, tak se stále cyklicky střídal výrazný pokles nezaměstnanosti s jejím růstem. Proto jak bylo zmíněno výše (viz teoretická část), je většina opatření proti nezaměstnanosti v Chile právě „proticyklická“. A dále je také známá hranice,

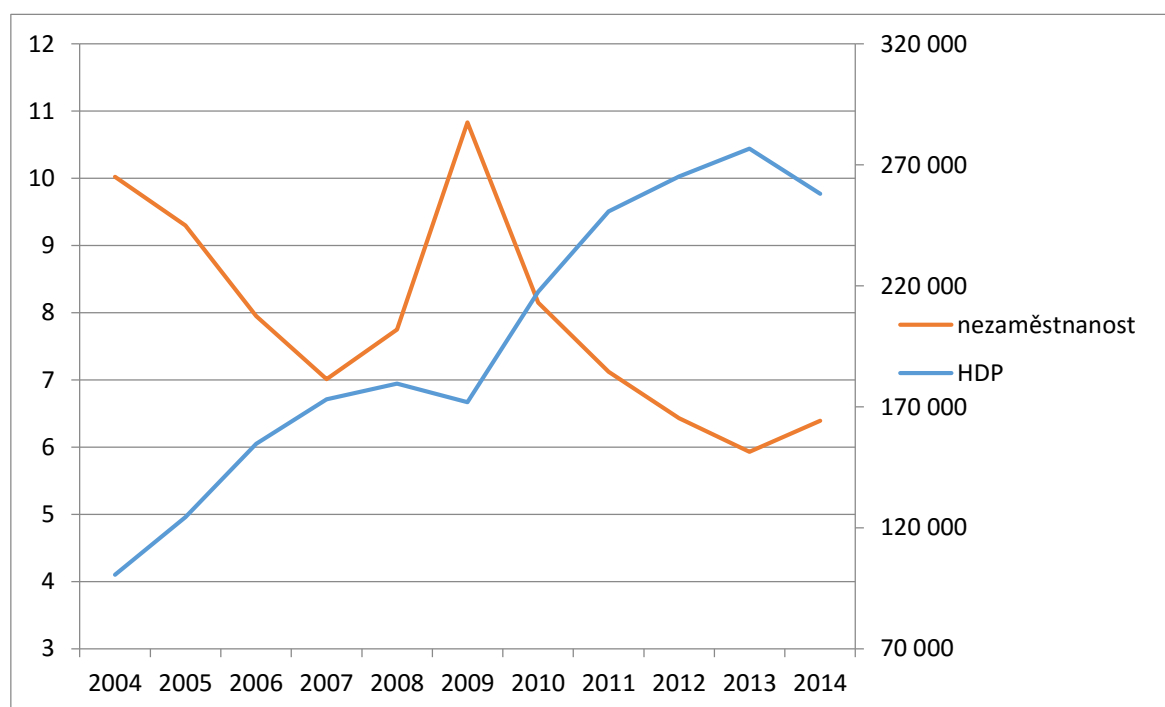
kteřá je pro chilské rozhodovací orgány mezní pro další opatření boje s nezaměstnaností, a tato hranice je stanovena na 10%.

Tabulka 8 Vývoj nezaměstnanosti v Chile v letech 2004 - 2014

rok	nezaměstnanost	Změna o procentní body
2004	10,02	0,49
2005	9,3	-0,72
2006	7,95	-1,35
2007	7,01	-0,94
2008	7,75	0,74
2009	10,83	3,08
2010	8,15	-2,68
2011	7,12	-1,03
2012	6,43	-0,69
2013	5,93	-0,5
2014	6,39	0,46

Zdroj: Vlastní zpracování dat dle Banco Central de Chile

Graf 8 Vývoj nezaměstnanosti a HDP v Chile v letech 2004 – 2014 (v % a v mil. USD)

Zdroj: Vlastní zpracování dat dle Banco Central de Chile

Na počátku sledovaného období byla nezaměstnanost v Chile na hodnotě 10,02%, což je číslo, které byt' nepatrně ale přesahuje stanovenou mez, a proto byly pro postižené regiony zavedeny opatření státní politiky zaměstnanosti, které měly nezaměstnanost snížit pod hraniční mez. Počínaje rokem 2005 se snižování nezaměstnanosti dařilo pozvolným tempem, za první rok to bylo o 0,72 procentního bodu a ve druhém roce to bylo více než 1,3

procentních bodů. V roce 2007 dosáhla nezaměstnanost prvního lokálního minima ve sledovaném období, které mělo hodnotu 7%. V roce 2008 se světová finanční krize podepsala dokonce i na nezaměstnanosti. Tento rok sice nebylo nijak výrazné zvýšení nezaměstnanosti, ale o rok později vzrostla nezaměstnanost na 10,83%, což byl nárůst o téměř 4% během dvou let. Při překročení hraniční hodnoty 10% opět přišly na řadu opatření státní politiky zaměstnanosti, které měly za úkol nezaměstnanost snížit pod kritickou mez.

Rok 2010 přinesl s ustálením chilské ekonomiky i snížení nezaměstnanosti. S tímto opětovným rozvojem ekonomiky a snahou vlády podpořit politiku zaměstnanosti se podařilo snížit nezaměstnanost o více než 2,5 procentních bodů na hodnotu 8,15%. V následujících třech letech se nezaměstnanost stále snižovala a v roce 2013 dosáhla minima v celém sledovaném období, které bylo dokonce pod hranicí 6%. Rok 2014, který se nesl ve znamení snížené ceny mědi, a tím pádem pro Chile i snížení ekonomického růstu, nezanechal ani nezaměstnanost nedotčenou. Nezaměstnanost v tomto roce stoupla o půl procentního bodu na hodnotu 6,39%

Z grafu 8 také jednoznačně vyplývá, že nezaměstnanost a HDP jsou v Chile velmi úzce propojeny, a dalo by se říct, skoro nepřímou úměrností, protože při poklesu nezaměstnanosti rostlo HDP a naopak při jakémkoliv vzrůstu nezaměstnanosti nastal u hrubého domácího produktu Chile pokles.

I přes hraniční mez, která je na 10%, se chilská vláda snaží udržet nezaměstnanost někde mezi 6 a 7%, což jsou za stávajících podmínek reálné hodnoty pro udržení výhledově až k roku 2020.

4.7 Mezinárodní obchod v Chile

4.7.1 Mezinárodní obchod

Z historického hlediska bylo Chile státem s kladným saldem platební bilance, a to překvapivě i ve válečném období, hlavně díky ledku, který nebylo možné ničím nahradit. Ale také trpěl chilský mezinárodní obchod jedním výrazným problémem, a tím byla nedostatečná diverzifikace vývozních produktů, protože ať už bylo Chile odkázáno na světové ceny ledku, nebo později na ceny mědi, tak při snížení těchto cen docházelo k velkým ztrátám v rámci mezinárodního obchodu. V současné době již snaha o tuto diverzifikaci probíhá, ale i přes to největším vývozním artiklem je měď, která zdaleka převyšuje všechno ostatní zboží a suroviny.

Chilský mezinárodní obchod se také výrazně rozvíjí díky své účasti v různých integračních uskupeních (MERCOSUR, ALADI, UNASUR – jak bylo zmíněno výše) a dále také v rámci svojí účasti v WTO a bilaterálních dohodám o volném obchodu, ať už s USA, EU nebo Čínou.

Největší podíl na exportu a importu Chile má právě mezinárodní obchod s Čínou a na druhém a třetím místě soupeří Evropská unie s USA.

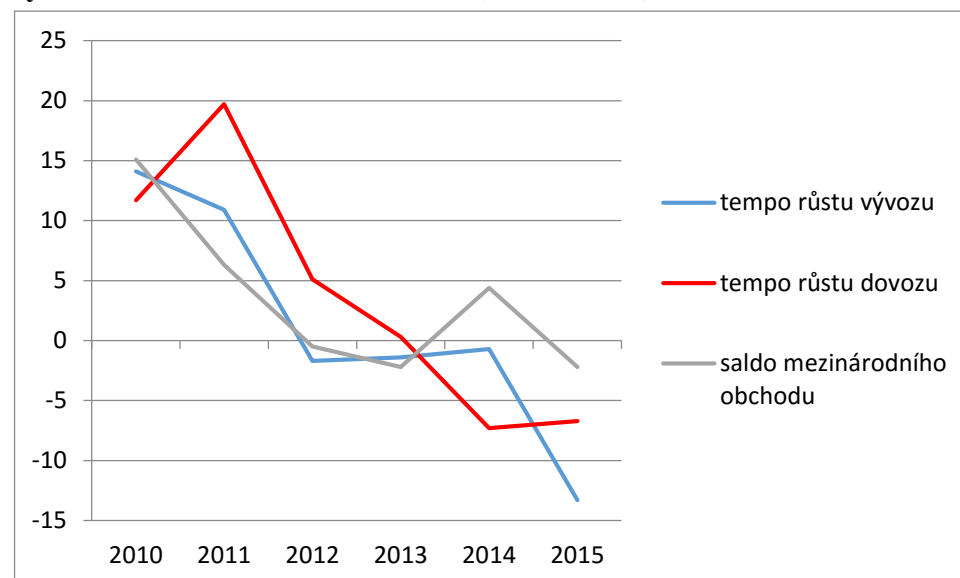
Tabulka 9 Platební bilance mezinárodního obchodu Chile v letech 2009 – 2015 (v mld. USD)

rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Vývoz	55,5	69,6	80,5	78,8	77,4	76,7	63,4
Dovoz	42,8	54,5	74,2	79,3	79,6	72,3	65,6
Saldo	12,7	15,1	6,3	-0,5	-2,2	4,4	-2,2
Změna	-1,7	2,4	-8,8	-6,8	-1,7	5,7	-5,7

Rovnice 1 Zdroj: Vlastní zpracování dat dle Business info

Zdroj: Vlastní zpracování dat dle Business info

Graf 9 Vývoj salda zahraničního obchodu a tempa růstu dovozu a vývozu Chile v letech 2010 – 2015 (v mld. USD)

Jak lze vidět v tabulce, tak je saldo mezinárodního obchodu Chile v posledních šesti letech většinou ve fázi poklesu, protože mimo roků 2010 a 2014, kdy se saldo mírně zvýšilo, v ostatních letech klesá. Nejvýraznější pokles je od roku 2011, kdy i přes zvýšení hodnoty vývozu o téměř 11 mld. dolarů kleslo saldo zahraničního obchodu o 8,8 mld. dolarů z důvodu výrazného vzrůstu dovozu o téměř 20 mld. dolarů. V dalším roce tento pokles stále přetrvával jen s o něco nižší hodnotou (6,8 mld. USD). A už v tento rok se dostal mezinárodní obchod Chile do záporných čísel. V roce 2013 klesla hodnota salda

mezinárodního obchodu na své minimum ve sledovaném období, což bylo -2,2 mld. USD. Jak již bylo zmíněno, tak pouze rok 2014 přinesl oživení, a to dokonce o více než 6 mld. dolarů a navrátil zahraniční obchod Chile zpět do kladných hodnot, ale to bohužel netrvalo ani další rok, kdy se o tu samou hodnotu saldo zahraničního obchodu Chile opět propadlo na své minimum.

4.7.2 Komoditní struktura

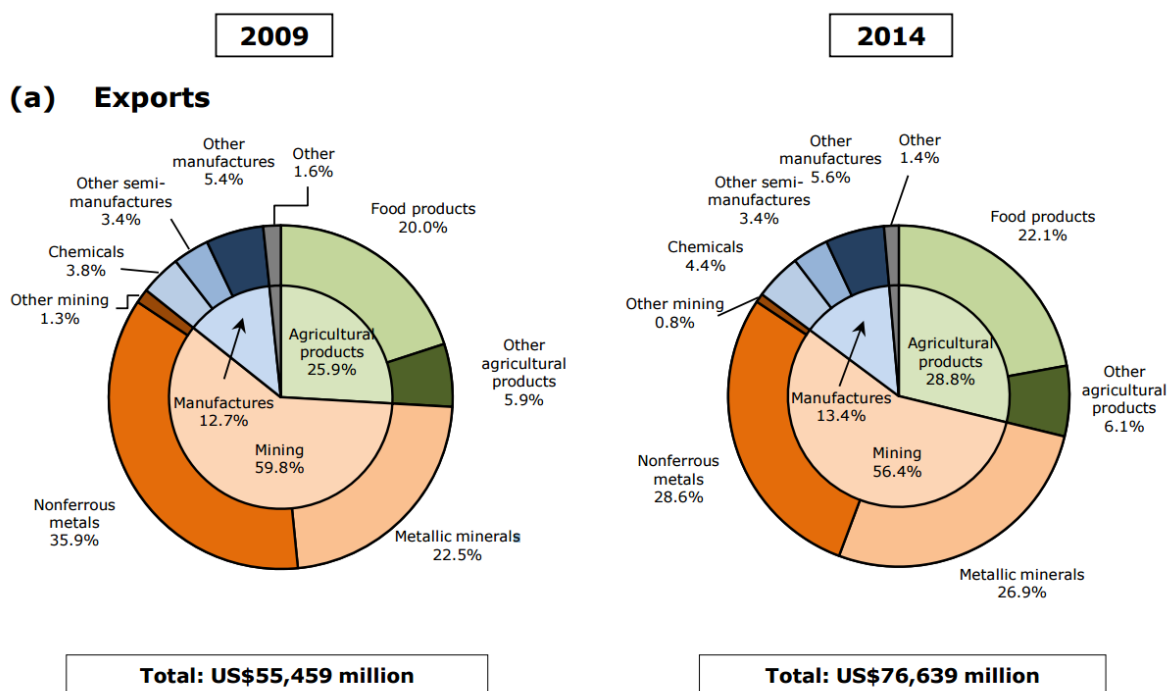
Rok 2014 potvrdil závislost chilského vývozu na komoditách. Měď a další produkty důlního průmyslu nadále zůstaly rozhodujícími položkami exportu. Ve srovnání s rokem 2013 však vývoz mědi vzrostl jen o 1,5%, zatímco export celulózy se zvýšil o 3,6% a lososů dokonce o 16,3%. Vývoz průmyslových výrobků vzrostl o 4,2%, což naznačuje, že do budoucna Chile nemusí být navždy v kategorii ekonomik „Factor-Driven“. Přispívá k tomu skutečnost, že Chile dlouhodobě podporuje nejrůznější druhy inovace.

Tabulka 10 Klíčové zbožové položky vývozu v Chile v roce 2014

Komodita	Vývoz v mil. USD
Měď a polotovary	20 822
Kovové rudy	19 332
Ovoce	5 426
Ryby a mořské plody	4 634
Celulóza a podobné deriváty ze dřeva	2 884
Dřevo a výrobky z něj	2 501
Alkoholické nápoje	1 890
Výrobky neorganické chemie	1 581
Drahé kovy, polodrahokamy	1 285
Stroje a zařízení	899

Zdroj: Business info

Obrázek 1 Rozložení chilského exportu v letech 2009 a 2014

Zdroj: Statistika WTO

Jak je vidět z tabulky a obrázku, tak největší podíl na chilském vývozu zaujímá měď a její polotovary následovaná kovovými rudami (mining na grafu). Na třetím a čtvrtém místě jsou potravinové produkty, a to ovoce, ryby a mořské plody. A pro zajímavost na sedmém místě alkoholické nápoje, kde Chile vyváží především svá světově proslulá vína. Těžářské produkty se podílejí na chilském vývozu téměř 60% (od roku 2009 pouze 3% snížení) a potravinářské výrobky, které jsou druhým nejvyšším zdrojem příjmů z vývozu, se podílejí na vývozu „pouze“ 26%.

Je tedy zde vidět, že chilský export stále ještě není natolik diverzifikován, aby dokázal zmírnit následky propadu exportu jedné zásadní komodity (způsobené poklesem poptávky nebo snížením ceny produktu) za pomoci zvýšení exportu ostatních komodit, které by vzniklou ztrátu nahradily.

Chilský import podle Národní obchodní komory (CNC) poklesl v roce 2014 meziročně o 7,5%. Energetické dovozy poklesly o 4,8% a import spotřebního zboží o 7,2%. Hlavním důvodem tohoto snížení dovozů byl pokles důvěry zákazníků a podnikatelů. Doznívající následky krizové vlny v „emerging markets“ v kombinaci s nejistotou vyvolanou reformami chilské vlády M. Bacheletové přibrzdily poněkud dovozy. Chile však nadále zůstává trhem s velkou absorpční schopností, na který je nutno dovážet ze zahraničí více než 60% průmyslových výrobků.

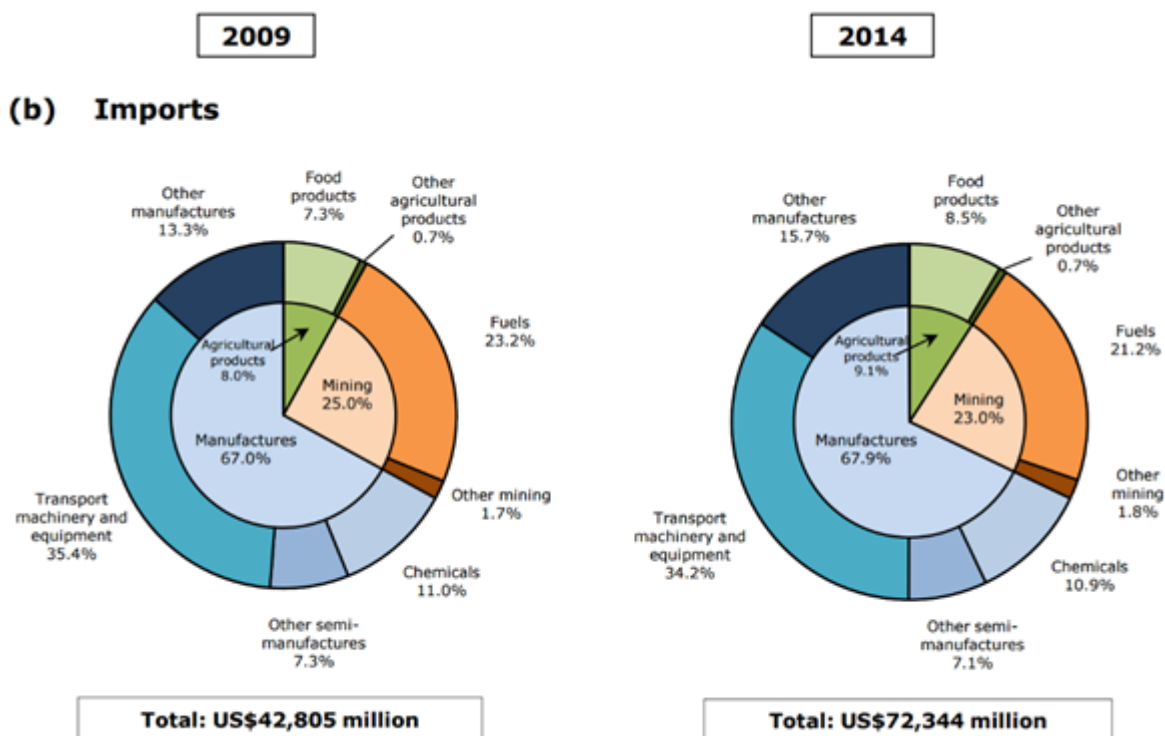
Tabulka 11 Klíčové zboží položky dovozu v Chile v roce 2014

Komodita	Dovoz v mil. USD
Pohonné hmoty a minerální oleje	14 230
Stroje a zařízení	8 152
Automobily a jejich součástky	6 636
Elektrické přístroje a zařízení	6 206
Plastické hmoty a výrobky z nich	2 345
Zpracované výrobky ze železa a oceli	1 313
Slitiny železa a oceli	1 207
Optické přístroje, fotografie, kinematografie	1 119
Farmaceutické výrobky	1 183

Zdroj: Business info

Z tabulky je patrné, že největší podíl na dovozu mají pohonné hmoty a minerální oleje s hodnotou 14,2 mld. dolarů. Z obrázku rozložení chilského importu je vidět, že v roce 2014 zaujímala tato položka 21,2% veškerého chilského importu (fuels). Na druhém místě jsou stroje a zařízení, jejichž hodnota dovozu je téměř poloviční (8,15 mld. USD). Všechny prvky tabulky od tohoto místa dále jsou v obrázku řazeny jako výrobky (manufactures), které společně tvoří více jak dvě třetiny veškerého chilského importu. Jsou to již zmíněné stroje a zařízení, automobily, elektrické přístroje, plastické hmoty, výrobky a slitiny ze železa a oceli, optické přístroje, farmaceutické výrobky a další.

Obrázek 2 Rozložení chilského importu v letech 2009 a 2014

5 Zhodnocení ukazatelů chilské ekonomiky

Z předchozího zjišťování vyplývá, že **hrubý domácí produkt** v Chilské republice roste vcelku stabilním tempem více než 5% za rok, což je typické pro tranzitivní (ne zcela rozvinutou) ekonomiku.

Určitý pokles pro HDP zaznamenalo Chile vždy při negativním vlivu na jejich nejvýznamnější komoditu, kterou je měď. Ať už je to snížení poptávky po mědi nebo snížení její ceny (v případě finanční krize obojí), tak to má za následek propad chilské ekonomiky a jejího HDP.

Inflace je makroekonomický ukazatel, který má pro Chile velký význam z důvodu toho, že v historii Chile inflace několikrát přesáhla 50% a v roce 1975 musela být tehdejší měna nahrazena novou (peso) kvůli hyperinflaci v zemi.

Nyní už však inflace nedosahuje takových výšin jako v minulosti, ale přesto pořád značně kolísá. Ve sledovaném období došlo třikrát k výraznému růstu, kde tyto vzrůsty byly následovány opětovnými značnými poklesy.

Je zde snaha o udržení 2 – 4% rozmezí inflace stanoveného centrální bankou, kolem kterého hodnoty inflace oscilovaly. Pokud v následujících letech nedojde k žádné velké události, která by nepříznivě ovlivnila inflaci, tak by se mělo kolísání ustálit a při mírném poklesu bude inflace mezi hranicemi 2 – 4%.

Úroková míra, kterou určuje Centrální banka Chile, je nástrojem, který se využívá ke stabilizaci objemu peněz v ekonomice, a tím i ovlivňuje inflaci v zemi. Ve sledovaném období má graf úrokové míry téměř opačný průběh jako graf inflace, a tím tedy potvrzuje, že má tento ukazatel velmi významný vliv na inflaci.

Největší propad úrokové míry byl opět v období světové finanční krize, tedy v letech 2008 a 2009, kdy byla potřeba nastartovat ekonomika i za cenu vyššího zvýšení inflace.

Státní rozpočet je ve sledovaném období téměř vyrovnaný s jedním velkým výkyvem, který má na svědomí opět světová finanční krize, kdy se projevil velký pokles příjmů do státního rozpočtu. Tuto vyrovnanost rozpočtu však nemá na svědomí jen dobré hospodaření chilské

vlády, ale také příjmy z vydaných státních dluhopisů, které se v tomto ukazateli neprojeví, ale výrazně navyšují státní dluh.

Chilský **státní dluh** se mírně snižoval do roku 2008, což znamená, že se ekonomika Chile rozvíjela správným směrem a výdaje státního rozpočtu nepřesahovaly příjmy. S příchodem roku 2008 se však všechno změnilo a od tohoto roku chilský dluh stále narůstá. I přes tento nárůst je chilský dluh v poměru k hrubému domácímu produktu na celkem přijatelné úrovni, protože za celé sledované období se státní dluh Chile nepřehoupl přes hranici 20% hrubého domácího produktu země. I přes tuto příznivou situaci je zde možnost vylepšení, protože v roce 2008 byla hodnota dluhu v poměru k HDP na úrovni 4%, kterou by mohla Chile závidět ne jedna světová velmoc.

Nezaměstnanost představuje problém, který se řeší v každém státě na světě. V Chile je tento problém řešen nejen centrálně, ale i na regionální úrovni, kde je stanovená mez 10% a při překročení této meze přicházejí na řadu opatření pro vytvoření nových pracovních míst případně pomoc pro zaplnění stávajících volných pracovních pozic.

Ve sledovaném období se dařilo nezaměstnanost postupně snižovat s tím, že jako u předchozích ukazatelů představoval největší problém přelom roků 2008/2009, kdy nezaměstnanost prudce vzrostla a bylo nutné ji opět snížit pod stanovenou mez. V dalších letech docházelo opět ke stabilnímu poklesu nezaměstnanosti a dlouhodobý cíl chilské vlády je udržet nezaměstnanost někde na hranici 6%.

V historii Chilská republika vždy těžila z **mezinárodního obchodu**, protože díky svým ložiskům ledku a mědi byl vždy export vyšší než import. Sledované období je sice výrazně ovlivněno světovou finanční krizí, ale pro rozvíjející se stát, jako je Chile, jsou nutné další výrobky a stroje, které nejsou jen pro těžářský průmysl, ale i pro ostatní odvětví, proto je tendence ke zvyšování importu, přičemž hodnota exportu je prozatím stále velmi závislá na ceně mědi, které má Chile největší zásoby na světě.

Chilská republika se snaží diverzifikovat svou produkci pro mezinárodní obchod, aby nebyla tolik závislá na jedné komoditě, ale prozatím se jí to daří pouze u potravin, kde vývoz výrazně převyšuje dovoz. Další odvětví jako je strojí průmysl, chemický nebo farmaceutický jsou ve fázi rozvíjení pro možné zajištění budoucí samostatnosti.

Ze zjištěných údajů vyplývá, že chilská ekonomika je ekonomikou ne zcela rozvinutou vzhledem k tempu růstu HDP. Její inflace a nezaměstnanost jsou ve stanovených mezích, a

tudíž na relativně správné úrovni. Hospodaření státního rozpočtu je vcelku vyrovnané a státní dluh, i přes jeho vysoké zvýšení, není v porovnání k ostatním státům nikterak vysoký. Zahraniční obchod se nejvíce opírá o těžbařský průmysl a je závislý na vývozu mědi.

Ve sledovaném období se na všech ukazatelích chilské ekonomiky projevilo období světové finanční krize obrovským negativním posunem, přičemž Chilská republika nebyla zasažena přímo, ale právě prostřednictvím ovlivnění své nejdůležitější komodity, kde snížení ceny a poptávky po mědi způsobilo dominový efekt – snížení HDP, snížení příjmů do státního rozpočtu, zvýšení nezaměstnanosti. Na to reakce centrální banky s výrazným snížením úrokové míry, které vedlo k rostoucí inflaci.

Významné historické události, které ovlivnily Chilskou republiku:

- 1536 – objevení a následné dobývání Chile španělskými conquistadory
- 1541 – založení Chilského hlavního města Santiaga
- 16. a 17. stol. – občanské války Španělů a původními obyvateli
- 1810 – založení svobodné republiky Chile
- 1873 – první hospodářská krize (snížení cen nerostných surovin výrazně negativně ovlivnilo chilský zahraniční obchod)
- 1914 – první světová válka se na Chile projevila pozitivním ekonomickým dopadem vzhledem k vyššímu odbytu ledku a mědi
- 1929 – velká hospodářská krize (obrovský propad cen nerostných surovin, vysoké zvýšení nezaměstnanosti, nucené zavírání podniků)
- 1943 – druhá světová válka (následkem tlaku USA bylo nucené přerušení diplomatických styků s Německem, Itálií a Japonskem)
- 1955 – vzrůst inflace na úroveň 80%
- 1964 – zaveden stabilizační program na udržení inflace
- 1972 – inflace se vymkla kontrole a dosáhla úrovně 500% → hyperinflace
- 1973 – nástup Augusta Pinocheta a zavedení diktátorského režimu
- 1997 – návrat k demokracii
- 1999 – obchodní rámcová dohoda s Evropskou unií
- 2002, 2003 – bilaterální smlouvy s EU a USA
- 2008 – světová finanční krize (propad cen mědi a poptávce po mědi)

6 Závěr

Chilská republika, jakožto země na západním pobřeží Jižní Ameriky, byla z historického hlediska chudou zemí a s malým nerostným bohatstvím. Ve velkém ji sužovaly občanské války, nebo v novodobé historii diktátorský režim, který v zemi zavedl Augusto Pinochet.

Tento režim byl velmi krutý a dodnes není přesně spočítáno, kolik lidí při něm bylo zabito nebo zmizelo. Ale na druhou stranu se mu pod takto přísným režimem podařilo znovu nastartovat ekonomiku Chile, jelikož investoval do vzdělání vyšších tříd obyvatel, snížil vývozní i dovozní cla pro rozvoj obchodu, zrušil starou měnu a zavedl novou z důvodu probíhající hyperinflace, a také zavedl zásadní restriktivní opatření právě pro snížení inflace, kterým ale zdecimoval nižší střední třídu, která se pod tíhou těchto opatření ocitla na hranici chudoby.

Po pádu Pinochetova režimu a opětovném zavedení demokracie, byla již chilská ekonomika na vzestupu. Ale v opatřeních omezujících inflaci se stále pokračovalo, i když v menší míře. A dále se prohlubuje význam mezinárodních vztahů a mezinárodního obchodu.

Tato práce se zabývá studiem jednotlivých makroekonomických ukazatelů a jejich vlivem na ostatní ukazatele a celkově na ekonomiku Chile. Cílem práce bylo právě zhodnocení ukazatelů a zjištění faktorů, které chilskou ekonomiku ve sledovaném období, od roku 2004 do roku 2014, nejvíce ovlivňují.

Důležitým aspektem této práce bylo nalézt a shromáždit dostatek přesných a věrohodných informací o jednotlivých ukazatelích, které bylo následně nutné upravit do formy, která je vhodná pro správné určení vývoje.

Samotný vývoj ukazatelů odhalil, že chilská ekonomika si vede velmi dobře, ale je ohromně zranitelná, z důvodu toho, že je prozatím stále ještě závislá na jedné vývozní komoditě. Při světové finanční krizi se tato zranitelnost projevila naplno propadem všech ukazatelů a další potvrzení tohoto faktu přinesl i rok 2014, kdy došlo také ke snížení ceny mědi, i když ne tak výraznému jako v letech 2008 a 2009, a opět byl vidět mírný pokles zásadních makroekonomických ukazatelů Chile.

Cílem práce bylo zhodnotit stav ekonomiky a jednotlivých jejích ukazatelů, což bylo splněno v mnou stanoveném období 2004 – 2014. Dále bylo úkolem zjistit faktory a příčiny, které vedly k tomuto vývoji, což v této práci nejvíce ovlivnila světová finanční krize a vyrovnávání

se s jejími následky. A posledním cílem bylo určení stěžejních odvětví chilské ekonomiky, což je jednoznačně těžba železných rud, který zdaleka přesahuje všechna ostatní odvětví v Chilské republice.

7 Seznam použitých zdrojů

Literární publikace

ADAMCOVÁ, Lenka. *Regionální ekonomická integrace v Asii, Africe a Latinské Americe*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2001. ISBN 80-245-0152-X.

CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: regiony a integrace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0193-6.

ČERNOHORSKÝ, J, TEPLÝ, P., *Základy financí.*, 1. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3669-3.

FRENCH-DAVIS, Ricardo. *Economic reforms in Chile: from dictatorship to democracy*. Ann Arbor: University of Michigan Press, c2002. ISBN 0472112325.

GRAHAM, Melissa a Andrew BENSON. *Chile: [turistický průvodce]*. 1. vyd. Brno: Jota, 2007. Livingstone - průvodci. ISBN 978-80-7217-510-9.

HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-006-5.

HŘEBÍK, František. *Obecná ekonomie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-467-1.

CHALUPA, Jiří. *Chile*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. Stručná historie států. ISBN 80-7277-136-1.

JÍROVÁ, H.: *Trh práce a politika zaměstnanosti*, Vysoká škola ekonomická, Praha, 1999, ISBN 80-7079-635-9

Internetové zdroje

ALADI. *Quienes Somos. Asociación Latinoamericana de Integración*[online]. Montevideo: Copyright, 2015 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.aladi.org/sitioALADI/quienesSomos.html>

BANCO CENTRAL de CHILE [online]. Santiago, 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.bcentral.cl/>

BOYADJIAN, Silvina Ruiz. Chile. *Monografias.com* [online]. monografias.com S.A., 2014 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.monografias.com/trabajos91/chile-politica-exterior-e-interior-y-su-historia/chile-politica-exterior-e-interior-y-su-historia3.shtml#politicaeb>

CAVIEDES, César N. Chile. *Encyclopaedia Britannica* [online]. London: Encyclopedie Britannica, Inc., 2016 [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/place/Chile/Recreation>

CIA. The World Factbook. *Central Intelligence Agency* [online]. Washington, D.C.: CIA, 2015 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ci.html>

DIRECCIÓN de PRESUPUESTOS [online]. Santiago de Chile, 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.dipres.gob.cl/>

HUDSON, Rex A. Politics and War in a Frontier Society. In: *Country Studies* [online]. Washington: Library of Congress, 1994 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://countrystudies.us/chile/5.htm>

CHAN-LAU, Jorge N. The Global Financial Crisis. *International Monetary Fund* [online]. New Hampshire: International Monetary Fund, 2009 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2010/wp10108.pdf>

VOMASTEK, Jaroslav. Chile: Měděný premiant. *Euro.e15* [online]. Praha: Copyright, 2012 [cit. 2016-03-04]. Dostupné z: euro.e15.cz/cesky-export/chile-medeny-premiant-859881

MACH, M. Makroekonomie II pro magisterské (inženýrské) studium. 1. a 2. Část, Slaný: Melandrium, 2001

MARTINS, Ricardo. Chile GDP Growth. *Trading economics* [online]. New York: Copyright, 2014 [cit. 2016-03-04]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/articles/11182014124505.htm>

MINISTERIO de DESARROLLO SOCIAL [online]. Santiago, 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.ministeriodesarrollosocial.gob.cl/>

MINISTERIO de HACIENDA [online]. Santiago de Chile, 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.hacienda.cl/>

MZV ČR. Chile: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. *Businessinfo.cz* [online]. Praha: Czech Trade, 2015 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/chile-zakladni-charakteristika-teritoria-17982.html>

THE WORLD BANK [online]. Washington, DC: The World Bank Group, 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/>

TRADING ECONOMICS [online]. New York: Copyright, 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/>

UNASUR. *Encyclopaedia Britannica* [online]. London: Encyklopedie Britannica, Inc., 2016 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/topic/UNASUR>

UNASUR. *UNASUR* [online]. Quito: UNASUR, Inc., 2016 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://unasur.org/es/historia>

VELÁSQUEZ, Mario D. Chile Fiscal policy and employment. *ILO Notes* [online]. Geneve: ILO, 2015 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---americas/---ro-lima/documents/article/wcms_limd3_15_en.pdf

WORLD TRADE ORGANIZATION [online]. Geneva: World Trade Organization, 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: www.wto.org

ŽÍDEK, Bohumír. Mrazivá pravda o Chile za vlády Salvadora Allende. *Reformy.cz* [online]. Praha: Arras WorldPress, 2013 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.reformy.cz/zpravy/mraziva-pravda-o-chile-za-vlady-salvadora-allende/>

8 Seznam použitých tabulek a grafů

Graf 1 Věková struktura obyvatel Chile v roce 2015 (v tis.).....	27
Graf 2 Vývoj HDP Chile v letech 2004 – 2014.....	36
Graf 3 Vývoj inflace Chile v letech 2004 – 2014	38
Graf 4 Inflační předpověď pro roky 2016 - 2018	39
Graf 5 Vývoj úrokové míry v Chile v letech 2004 - 2014 (v %).....	40
Graf 6 Vývoj státního dluhu Chile v letech 2004 - 2014.....	43
Graf 7 Vývoj státního dluhu jako podíl na HDP v Chile v letech 2004 - 2014.....	44
Graf 8 Vývoj nezaměstnanosti a HDP v Chile v letech 2004 – 2014 (v % a v mil. USD)..	45
Graf 9 Vývoj salda zahraničního obchodu a tempa růstu dovozu a vývozu Chile v letech 2010 – 2015 (v mld. USD).....	47
Obrázek 1 Rozložení chilského exportu v letech 2009 a 2014.....	49
Obrázek 2 Rozložení chilského importu v letech 2009 a 2014	50
Tabulka 1 Druhy programů pro výdaje pasivní politiky zaměstnanosti v Chile	31
Tabulka 2 Druhy podprogramů sociálního programu Chile Solidario	32
Tabulka 3 Vývoj HDP Chile v letech 2004 - 2014 (v běžných cenách).....	35
Tabulka 4 Vývoj inflace v Chile v letech 2004 – 2014	37
Tabulka 5 Vývoj úrokové míry v Chile v letech 2004 - 2014	39
Tabulka 6 Příjmy a výdaje státního rozpočtu Chile v letech 2004 - 2014 (v mld. Pesos)...	41
Tabulka 7 Vývoj státního dluhu v Chile v letech 2004 – 2014	42
Tabulka 8 Vývoj nezaměstnanosti v Chile v letech 2004 - 2014	45
Tabulka 10 Platební bilance mezinárodního obchodu Chile v letech 2009 – 2015 (v mld. USD).....	47
Tabulka 11 Klíčové zboží vývozu v Chile v roce 2014	48
Tabulka 12 Klíčové zboží dovozu v Chile v roce 2014	50
Tabulka 13 Státní dluh států Jižní Ameriky v roce 2014.....	61

9 Přílohy

Tabulka 12 Státní dluh států Jižní Ameriky v roce 2014

Země	Státní dluh (v mil. USD)	HDP (v %)
Argentina	245 791	45.28%
Bolivia	10 968	33.02%
Brazil	1 529 663	65.22%
Chile	38 941	15.10%
Colombia	167 245	44.28%
Ecuador	31 470	31.30%
Peru	42 006	20.74%
Paraguay	5 754	19.05%
Venezuela	491 500	49,80%

Zdroj: contryeconomy.com